

2 september 2020, 10.00 uur

COVID-19-monitor Inspectie van het Onderwijs meting 2: Hoe hebben scholen en instellingen het onderwijs vormgegeven in de periode vanaf eind april tot 1 juli 2020?

Het onderzoek

Door telefonisch of via videoverbinding in gesprek te gaan met besturen, scholen en instellingen uit de sectoren po, vo, so, mbo en ho verzamelde de inspectie informatie over hoe besturen, scholen en instellingen in de periode van (gedeeltelijke) schoolsluiting tijdens de COVID-19-crisis het onderwijs hebben vormgegeven. Op die manier geven we voor het gehele onderwijsstelsel op sectorniveau, en dus niet op school- of instellingsniveau, een beeld van de huidige situatie. Het onderzoek betreft een vervolg op de resultaten van de monitor die eerder (13 mei 2020) werden uitgebracht. De eerste ronde interviews is in de loop van april afgenomen. De focus lag toen op het opstarten van het afstandsonderwijs. De tweede (en hier gerapporteerde) ronde interviews vond plaats vlak voor de zomervakantie. Tevens is een zeer beperkt aantal scholen fysiek bezocht, daar is ook gesproken met leraren/docenten en leerlingen/studenten. De inspectie is van plan om begin oktober de besturen, scholen en instellingen opnieuw te benaderen over de situatie op dat moment. In het voorjaar van 2021 zullen we over ons onderzoek ook rapporteren in de jaarlijkse Staat van het Onderwijs.

Samenvatting middelbaar beroepsonderwijs

Inspecteurs hebben, tussen 22 juni en 2 juli 2020, opnieuw alle 62 besturen van bekostigde mbo-instellingen telefonisch of via videoverbinding geïnterviewd over de periode vanaf de eerste interviewronde tot dan. De mbo-instellingen mochten toen net weer open voor het praktijkonderwijs, na de eerdere openstelling voor de examinering en de opvang van studenten in een kwetsbare positie. Daarnaast bezochten inspecteurs 4 instellingen (2 roc's, 1 aoc en 1 vakinstelling) verspreid over het land. De inspecteurs spraken daar met docenten en studenten. Ook schoolleiders, stafmedewerkers, medewerkers van een examenbureau en facilitair/onderwijsondersteunend personeel informeerden hen over de onderwijspraktijk van nu. De inspecteurs woonden ook enkele praktijklessen bij. De opbrengsten van deze instellingsbezoeken zijn meegenomen ter kleuring van de bevindingen uit de monitor.

De hoofdbevindingen van deze tweede editie van de monitor geven we hier weer, gevolgd door de kwantitatieve weergave van de antwoorden op de vragen. Deze opzet is dezelfde als in de vorige interviewronde. De terugkoppeling na de vorige interviewronde is door bijna twee derde van de besturen goed tot zeer goed ontvangen; een derde had geen mening of was neutraal hierover. Kritische kanttekeningen van bestuurders hebben we, waar mogelijk, gepoogd te ondervangen in de huidige editie.

Gezamenlijke inspanning voor de student

- Evenals in de vorige ronde waren bestuurders vol waardering over de betrokkenheid, de inzet en de flexibiliteit van het personeel. Ook uitten ze hun trots op de inzet en volharding, de creativiteit en het innovatievermogen van de medewerkers onder moeilijke omstandigheden. Deze periode had volgens de bestuurders een samenbindende uitwerking binnen de instelling. We zagen in de scholen docenten en onderwijsondersteunende medewerkers intensief samenwerken ten dienste van het onderwijs aan de student.
- De bestuurders zagen dat de noodgedwongen opgedane ervaring met afstandsonderwijs nieuwe mogelijkheden biedt en instellingen aanzet tot een

nieuwe visie op leren waarin onderwijs op afstand, op school en opleiden in de beroepspraktijk elkaar aanvullen. Dat was misschien wel de winst van deze periode. Tegelijkertijd bracht deze periode het besef dat fysiek onderwijs cruciaal is om volwaardig invulling te kunnen geven aan de brede opdracht van het mbo. Onderwijs krijgt kwaliteit door interactie. "Door het gebrek aan fysiek en sociaal contact is de ziel uit het onderwijs. Zo ervaren docenten en studenten het." Veel studenten gaven aan dat zij graag weer op school zijn.

Toegenomen zorgen over studenten en docenten

- In onze gesprekken met besturen hoorden we dat de zorgen toenemen naarmate de situatie langer duurt. Zoals een bestuurder zei: "Het duurt te lang. Dit is niet het onderwijs dat we willen." De zorgen gingen over studenten en docenten. Blijven studenten voldoende gemotiveerd voor hun opleiding? En zijn zij in de huidige omstandigheden in staat zich te vormen tot professionals? Wat is straks hun positie op de arbeidsmarkt? Grote zorgen waren er ook over het mentale welzijn van de studenten. In verschillende onderzoeken kwam naar voren dat studenten kampen met gevoelens van eenzaamheid, financiële zorgen hebben door het wegvallen van banen en onzekerheid over de toekomst ervaren. Dat laatste geldt zeker voor BBL-studenten.¹²³
- De zorgen betroffen ook de docenten. Bestuurders gaven in meerderheid aan dat de werkdruk voor docenten was toegenomen. Docenten leden onder het gebrek aan direct contact met de studenten; velen ervoeren het docentschap op afstand als een schrale invulling van hun functie. De vermoeidheid sloeg toe.
- Bestuurders uitten verder zorgen over het komende schooljaar. Ze verwachtten dat studenten in de 1,5 meter school gemiddeld niet meer dan één tot twee dagdelen per week naar school kunnen gaan. Dat bemoeilijkt ook de landing van eerstejaars studenten in het mbo: hoe bereik je dat ze zich verbonden gaan voelen aan de school en hun nieuwe klas? Veel bestuurders vroegen zich af waarom deze studenten niet net als hun leeftijdsgenoten in het voortgezet onderwijs 'gewoon' naar school kunnen komen.
- Ondertussen waren er de operationele uitdagingen voor het aanstaande schooljaar: hoe krijgen we de roosters rond voor de combinatie van fysiek en digitaal onderwijs? Hoe handhaven we de 1,5 meter afstand, ook in de praktijklessen? En hoe doe je dat als op één locatie zowel mbo'ers als vmbo'ers zijn?
- Bestuurders hoopten dat het ministerie van OCW, de inspectie en de besturen goed samenwerken om in het komende jaar de juiste keuzes te maken, met ruimte in regels en maatwerk mogelijkheden. Veel genoemde thema's waren de onderwijstijd, onderwijsresultaten, examinering en toezichtsactiviteiten. Ook noemde een aantal bestuurders de toekomstige bekostiging van het onderwijs.
- Onzekerheid ten slotte werd geuit over wat de instellingen het komende jaar te wachten staat. Natuurlijk wat betreft het onzekere verloop van de corona-epidemie, maar ook wat betreft de regels en richtlijnen van de overheid op dat vlak en hun effecten voor het onderwijs en de beroepspraktijk.

Studenten zijn in beeld maar hun motivatie ebt weg

- Ook in deze interviewronde gaven de meeste besturen aan contact te hebben met bijna alle studenten en over het algemeen zicht te hebben op hun sociale veiligheid. Besturen onderstreepten juist nu het belang van communicatie: met de studenten, maar ook met hun ouders, de bpv-bedrijven en andere betrokkenen. Zo hoorden we bij een instelling dat de instelling wekelijks nieuwsbrieven verstuurt naar ouders en studenten, en ouder-student-gesprekken organiseerden.
- Besturen gaven aan dat enkele groepen studenten extra aandacht behoefden. Het ging dan vaak om niveau 1 en 2 studenten en studenten met een problematische

¹ ECBO (2020). Wat is de impact van COVID-19/Social distancing op de mbo-student? Een eerste verkenning.

² Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (2020). Coronacrisis: Financiële gevolgen voor huishoudens.

³ Save the Children (2020). En wij dan: De mening van 1.500 mbo jongeren in corona tijd.

gezinssituatie of met specifieke zorgbehoeftes. Ook waren er besturen die stelden dat de kleine groep studenten die nu lastig te bereiken was, dat ook al was voor de COVID-19-crisis.

- Ongeveer een derde van de besturen gaf aan dat het zicht op hun studenten veranderd is. De ontwikkelingen die zij beschreven, gingen twee kanten uit: enerzijds in positieve zin, doordat instellingen actief het contact met studenten zijn blijven zoeken. Over de tijd heen heeft dit geleid tot meer informatie en dus ook tot meer studenten die in beeld zijn én tot een beter beeld van de studenten. Het feit dat studenten sinds 15 juni meer naar de instelling mogen komen, droeg hier ook aan bij. Anderzijds beschreven sommige besturen een negatieve ontwikkeling doordat de motivatie van studenten wegebte en zij vaker afhaakten. Ook zagen zij dat de psychische nood onder studenten steeg door het aanhouden van de situatie. Al met al is er daardoor meer inspanning nodig om studenten in beeld en in de leerstand te houden.
- Op verschillende manieren kregen studenten in een kwetsbare positie extra aandacht, volgens de besturen. Het vaakst was er intensiever contact met de student en/of was er ondersteuning op de instelling. In enkele gevallen gingen docenten bij studenten op huisbezoek. Verder waren regelmatig interne zorgmedewerkers en/of externe instanties zoals leerplicht of jeugdzorg betrokken.
- Als studenten niet actief meededen aan het onderwijs, werd gebrek aan motivatie bij de student nu als voornaamste reden genoemd. In de eerste interviewronde kwamen vooral redenen in de randvoorwaardelijke sfeer naar voren, zoals faciliteiten en omgeving. Ook vaak werden de beperkte mate van zelfdiscipline en persoonlijke omstandigheden van studenten genoemd. Tegelijkertijd gaven verschillende besturen aan dat het zicht op de kwaliteit van de deelname van de studenten beperkt was. "We denken dat ze meedoen". Docenten toonden creativiteit in het bij de les houden van de studenten, vertelden diverse besturen, maar hun pogingen werden bemoeilijkt doordat het letterlijke zicht op studenten ontbrak – ze hadden dikwijls hun camera niet aanstaan.
- Als het gaat om motivatie en betrokkenheid bij de school, noemden besturen ook het belang van interactie tussen studenten. Om die interactie te stimuleren had een school bijvoorbeeld *communities* ingericht: kleine groepjes waarin studenten actief contact met elkaar onderhouden. Dat had als bijkomend voordeel dat studenten hun vragen niet alleen richtten tot de docent, maar, net als in de klas, elkaar ondersteunden, motiveerden en van elkaar leerden.

Combinatie fysiek en afstandsonderwijs, inhaalspurt praktijkvakken

- Net zoals tijdens de eerste interviewronde, gaf een ruime meerderheid van de besturen tijdens de tweede interviewronde aan keuzes gemaakt te hebben in het onderwijsaanbod. Vaak genoemd is dat bepaalde programmaonderdelen minder uitgebreid aan de orde kwamen of vervielen. Ook tijdens deze ronde betrof dit vooral de praktijkvakken. Verschillende bestuurders gaven wel aan dat in de laatste weken voor de zomervakantie een verschuiving had plaatsgevonden van een accent op theorie en generieke vakken naar het praktijkonderwijs, waar een inhaalslag te maken was. Het aanbod aan keuzedelen was soms afhankelijk gemaakt van de noodzaak daarvan voor de doorstroom naar een vervolgopleiding of voor de uitoefening van het beroep. Dat gold ook voor rekenen. Al met al gaven de meeste studenten en docenten aan dat er in deze periode minder is geleerd, vooral als het gaat om vaardigheden en gedrag, zo kwam naar voren in een onderzoek van ECBO⁴. Incidenteel werd het curriculum ook uitgebreid. Zo hoorden we van één bestuurder dat bij de (zwaar getroffen) opleiding medewerker evenementenorganisatie lesstof werd toegevoegd om de inzetbaarheid van de student op de arbeidsmarkt te vergroten.
- Een ruime meerderheid van de besturen gaf aan dat het onderwijs sinds 15 juni bestaat uit een combinatie van afstandsonderwijs en onderwijs op de instelling. In

⁴ ECBO (2020). Wat is de impact van COVID-19/Social distancing op de mbo-student? Een eerste verkenning.

die gevallen vond onderwijs met name plaats op afstand en in mindere mate op de instelling. Een beperkt aantal instellingen, verspreid over het land, koos ervoor om het onderwijs nog volledig op afstand te verzorgen, zij het dat ook zij hun deuren openden voor studenten in kwetsbare posities. Overigens namen alle instellingen wel examens af op de school.

- Als een instelling (voor een deel) onderwijs op de instelling verzorgde, werden de uren vooral ingezet voor praktijkonderwijs, onderwijs aan studenten in een kwetsbare positie en begeleidingsgesprekken. Ook maatwerklessen en examenvorbereiding werden genoemd. Docententeams waren blij dat praktijklessen weer aangeboden werden. Een gemis bij praktijklessen op afstand vonden zij bijvoorbeeld dat je veel minder feedback op het totstandkomingsproces geeft en je al snel beperkt tot beoordeling van het product. Dit komt het leerproces van de student niet ten goede. Ook beschikken studenten thuis in de regel niet over de materialen en machines uit de beroepspraktijk, waardoor de praktijktraining thuis beperkt is.

De 1,5 meter school: wie krijgt voorrang?

- Het vaakst genoemde knelpunt bij de inrichting van het onderwijs was het beperkte aantal studenten dat op de instelling terecht kan vanwege het 1,5 meter afstand houden, de maximale bezetting van de gebouwen van 20% van de normale bezetting en het beperkte tijdslot voor onderwijs op de instelling in verband met het vervoer van de studenten.
- Dat heeft ertoe geleid dat bestuurders moesten prioriteren welke groepen studenten (het meeste) naar de instelling konden. Daarbij gaven zij voorrang aan examenkandidaten en studenten in kwetsbare posities. De aandacht die uitging naar de examinering is ten koste gegaan van de activiteiten en beschikbare ruimten voor jongerejaars. In het volgende jaar ligt de focus ook bij de eerstejaars. Dat leidde tot zorgen over de middengroep; men vreesde dat die studenten niet alleen dit jaar maar ook volgend schooljaar veel fysiek onderwijs moeten missen.
- Een ander knelpunt dat genoemd werd, is de werkdruk voor docenten die, met de openstelling van de school voor de praktijklessen halverwege juni, nu zowel op afstand als op de instelling onderwijs moesten verzorgen. In het verlengde hiervan was de beschikbaarheid van docenten en praktijkfaciliteiten voor studenten van wie de stage was uitgevallen ook een probleem.

Afstandsonderwijs deels behouden in de toekomst

- Bestuurders zagen allen onmiskenbaar ook de voordelen van afstandsonderwijs. Een vorm van *blended education* waarbij onderwijs op afstand en onderwijs op de instelling wordt afgewisseld heeft zeker toekomst, volgens hen. Ze zagen veel voordelen daarvan voor bepaalde doelgroepen, zoals voor studenten voor wie het lastig is om naar de instelling te komen, bijvoorbeeld vanwege ziekte, verzorgende taken thuis, of de reisafstand. Maar ook voor het type student dat zich prettiger voelt bij onderwijs op afstand. Zoals één van de studenten ons vertelde: "Ik vond het heerlijk, de vrijheid, maar ook de extra uitdaging die geboden werd, het sneller kunnen gaan." Bovendien biedt afstandsonderwijs mogelijkheden om het onderwijsaanbod te verruimen, bijvoorbeeld als de instelling nu op veel verschillende (kleinschalige) locaties onderwijs aanbiedt.
- Op de vraag welke vormen van afstandsonderwijs bestuurders graag willen behouden voor de toekomst werden veel suggesties genoemd. Het meest lenen zich hiervoor online instructies en webinars, al dan niet in combinatie met het *flipping-the-classroom* concept. Ook genoemd zijn digitale bedrijfsbezoeken, online examinering, studieloopbaan- en bpv- begeleiding, digitale intake, gastcolleges en formatieve toetsing. Bestuurders signaleerden dat deze verschuiving wel professionalisering van docenten in het hanteren van deze onderwijsvormen vereist.

- Enkele besturen noemden als verworvenheid van deze periode ook het vergrote eigenaarschap van de student over zijn eigen leerproces. Graag zouden ze deze zelfstandigheid in de toekomst willen vasthouden.

Ontwikkeling van studenten loopt uiteen

- Besturen gaven aan vooral reguliere activiteiten ondernomen te hebben om de cognitieve ontwikkeling van studenten in beeld te krijgen, zoals het voeren van studieloopbaangesprekken en het beoordelen van de kwaliteit van ingeleverd werk. Soms waren er enkele verschuivingen zoals een grotere nadruk op formatief toetsen. Een aanzienlijk deel van de besturen dacht dat de variatie in een cohort studenten groter was geworden dan voor de COVID-19-crisis. Om de achterstanden te beperken, startten instellingen een zomerschool, organiseerden ze inhaalprogramma's of zetten ze in op intensiever contact met begeleiders. Een aantal besturen gaf aan dat de maatregelen nog in ontwikkeling zijn of dat zij zich eerst richten op het sociaal-emotionele aspect en dan pas op het cognitieve. Verder waren er besturen die benadrukten dat er ook algemene achterstanden weg te werken zijn wat betreft de praktijkvakken en stages.

Zoeken naar alternatieven in de beroepspraktijkvorming

- Net als in de vorige interviewronde gaf ongeveer twee derde van de instellingen aan dat er studenten waren die op dat moment niet terecht kunnen in de beroepspraktijkvorming (bpv). Hoeveel procent van de studenten het betrof is moeilijk aan te geven en het varieerde sterk per sector. Retail, horeca, toerisme en recreatie en de evenementenbranche zijn de welbekende sectoren waar het lastig was, maar bijvoorbeeld ook pedagogisch medewerkers, luchtvaartdienstverleners, diervverzorgers, artiesten, apothekers- en doktersassistenten hebben moeite een stage of leerwerkplek te vinden of te behouden.
- Oorzaken van het afbreken of niet meer aanbieden van stageplekken waren volgens de bestuurders de economische ontwikkelingen, het gebrek aan ruimte op de werkvloer en de voorrang die bedrijven geven aan het eigen personeel. Ook vaak genoemd werden het gebrek aan tijd en ruimte voor begeleiding aan studenten. Dit ging in het bijzonder op voor de opleidingen in de zorg. Ten slotte hadden het dichtgaan van de grenzen en de negatieve reisadviezen gevolgen voor internationale stages.
- Besturen gaven vaak aan dat er vervangende opdrachten werden gegeven of dat de bpv was uitgesteld en andere vakken naar voren werden gehaald. Maar vaker dan in de eerste interviewronde gaven besturen nu ook aan te zorgen voor alternatieve bpv-plekken, bijvoorbeeld door bpv aan te bieden bij een leerbedrijf op de instelling of te zoeken naar een vervangende bpv plaats, soms in een andere branche waar gewerkt kan worden aan dezelfde werkprocessen. Ook werd onderzocht of er meer studenten bij een bedrijf geplaatst kunnen worden dan voorheen. Instellingen werkten hierin samen met SBB. Oplossingen werden gezocht in tijdelijke erkenningen of erkenningen voor bedrijven in aanpalende sectoren. Verder voerden bestuurders regionale overleggen die onder meer uitmondten in het opstellen van actieplannen en het oprichten van platforms of taskforces om stages te behouden. Eén bestuurder benadrukte ook de prominente rol van de gemeente in het behoud en stimuleren van stages bij bedrijven in de regio.

Examencommissies en teams realiseren corona-proof examinering

- Sinds de meivakantie werden veel examens afgenomen, zo nodig in aangepaste vorm. Dit vroeg veel inspanning van examencommissies en opleidingsteams. Ook van studenten werd flexibiliteit gevraagd. Alle inspanningen zetten in een aantal teams examinering nog meer op de kaart, zo hoorden we van docenten. De examencommissies waren zich in veel gevallen zeer bewust van hun rol en

verantwoordelijkheid. In menige instelling zijn zij nu zichtbaarder dan in het verleden.

- Veel besturen monitorde de taakinvulling van de examencommissies nadrukkelijk, gezien de uitzonderlijke omstandigheden. Een aantal instellingen benoemde dat de borgende rol van de examencommissie een andere invulling kreeg. Veel examencommissies hielden nauwlettend toezicht op (voorgenomen) aanpassingen in examenplannen en afnamecondities maar, zo gaven enkele bestuurders aan, voerden bijvoorbeeld minder bijwoningen uit bij de afname. Enkele besturen vonden het ook spannend: is het zicht zo voldoende?
- Bij een meerderheid van de instellingen was het noodzakelijk om de examinering aan te passen. Richting daarvoor boden de ter beschikking gestelde servicedocumenten en de handreiking verantwoord diplomabesluit mbo. De interventies betroffen vooral de laatstejaars studenten. Voor de overige lichten studenten gold dat als het examen niet afgenomen kon worden, dit examen werd uitgesteld.
- De meest voorkomende maatregelen betroffen de inzet van alternatieve examenvormen en het vervangen van examens in de bpv door examens op school. Zo namen scholen examens digitaal af, maakten ze gebruik van criteriumgerichte interviews en zetten ze ook formatieve gegevens in als bewijslast. Bij een aantal instellingen vervielen de rekenexamens en de examens van de keuzedelen. Andere instellingen kozen hier niet voor.
- Knelpunten bij de getroffen maatregelen waren er onder meer op het organisatorische vlak. Zo noemde een derde van de besturen de beschikbaarheid van voldoende praktijkruimten voor de examenafnames als knelpunt.

Meeste studenten tijdig een diploma

- Besturen gaven aan dat het grootste deel van de studenten binnen de gestelde termijn afstudeerde. Een deel, naar schatting tussen de 5 en 20%, deed langer over de opleiding, waarbij het streven was om de opleiding zo snel mogelijk na de zomer af te ronden. Studenten die niet tijdig konden diplomeren, hadden vaak al een achterstand of kampten met persoonlijke problemen. Ook kwam het voor dat zij als gevolg van de coronamaatregelen hun stage moesten afbreken.
- Voor verreweg de meeste besturen stond de diplomawaarde nu niet onder druk. Er ging veel aandacht uit naar het borgen van het niveau en de complexiteit van de examens. Instellingen wilden geen "coronadiploma's".
- Besturen noemden wel dilemma's die betrekking hebben op de diplomawaarde. Ten aanzien van de inzet van alternatieve examenvormen speelt bijvoorbeeld het vraagstuk of het breed inzetten van simulaties of criteriumgerichte interviews dezelfde waarde heeft als examinering in de authentieke beroepspraktijk. Ook uitten enkele instellingen hun zorg voor de komende jaren. Welke consequenties hebben de huidige beperkingen van het onderwijs voor het borgen van de diplomawaarde op de langere termijn? Kunnen de studenten wel genoeg praktijkervaring opdoen?
- Na de intensieve examenperiode besteedden de teams ook veel aandacht aan de diplomering van de geslaagden. "Het moet toch een feestje zijn!"

Minder aanmeldingen

- Bij ongeveer de helft van de instellingen liepen de aanmeldcijfers nog steeds achter in vergelijking met het jaar ervoor, hoewel dat soms ook conform verwachting was vanwege demografische ontwikkelingen (krimp). Vaker speculeerden instellingen nog waarom de aanmeldingen achterblijven: stromen leerlingen uit het vo nu vaker door naar de havo omdat daar het onderwijs volgend jaar wel 'normaal' doorgaat, in tegenstelling tot het mbo?
- Toch zag 15% van de instellingen juist een toename van het aantal aanmeldingen. Soms werd dat toegeschreven aan de inspanningen van de instelling, maar ook werden de hoge slagingspercentages in het vo als oorzaak

gezien. Die laatste zouden echter ook weer een lagere instroom in de vavo kunnen betekenen.

- Besturen verwachtten verder meer opstroom binnen de instelling naar opleidingen op een hoger niveau vanwege het afgenomen arbeidsmarktperspectief in sommige sectoren. Dat zou het aantal studenten in de instellingen weer omhoog stuwen.

Afspraken met het hbo

- Waar tijdens de eerste interviewronde wel overleg werd gevoerd met het hbo, maar er meestal nog geen concrete afspraken waren, waren die er nu vaak wel. Ongeveer driekwart van de besturen gaf aan dat er (regionale) afspraken waren gemaakt over de doorstroom van studenten die niet tijdig gediplomeerd zijn naar het hbo, overeenkomstig de landelijke richtlijnen. De afspraken betroffen dan naast het afrondingsadvies met name de warme overdracht van de student.

Zicht op kwaliteit nog incompleet

- Vrijwel alle instellingen hadden, eerder of later, acties ondernomen om zicht te krijgen op de kwaliteit van het onderwijs, vooral door middel van studenten-enquêtes. Ook teamgesprekken en de dialoog met de studentenraad werd door een meerderheid van de besturen genoemd. Volgens een enquête van JOB was dat in ongeveer twee derde van de gevallen naar tevredenheid van de studentenraad gebeurd.⁵ Daarnaast brachten enkele instellingen naar voren dat er ook online lesbezoeken plaatsvonden, door de opleidingsmanagers of door een 'taskforce afstandsonderwijs'. Daarnaast noemden zij een meer frequente rapportage door de opleidingsmanagers over de keuzes die gemaakt werden in het onderwijs en enquêtes onder docenten en overige medewerkers. Bij enkele instellingen werden ook ouders bevestigd. Besturen gaven aan dat door deze acties enig zicht ontstond op de tevredenheid van studenten, hun behoeften en wensen, alsook van de docenten en overige medewerkers. De online lesbezoeken gaven een direct beeld van de kwaliteit van de lessen.
- Uit gesprekken met studenten kwam naar voren dat zij een wisselende kwaliteit van de lessen ervoeren. De verschillen tussen docenten waren groot. Dat beeld werd bevestigd in de JOB-enquête.⁶ Bestuurders onderstreepten de noodzaak om in te zetten op de professionalisering van het online pedagogisch-didactisch handelen. Een voorbeeld hiervan hoorden we bij een instelling waar expertgroepen ervaringen en goede voorbeelden van online lessen verzamelen, evalueren en delen.
- Verschillende besturen benoemden dat zichzelf en hun leidinggevenden in deze periode laveren tussen sturing en houvast geven en ruimte bieden aan de teams. Hoe vind je in een crisisperiode daarin de juiste balans? Zo hoorden we van een team dat het heel prettig vindt wekelijks concrete opdrachten van de directie te ontvangen, zodat ze binnen de kaders van de opdracht konden focussen op de uitvoering van het onderwijs.
- Verder gaven bestuurders aan dat het nog te vroeg is om de effecten van het onderwijs in coronatijd echt goed in beeld te hebben. Het zicht was minder compleet: weet je als bestuurder nu ook hoe het écht gaat? Bestuurders ervoeren ook dat de meer informele kwaliteitszorg beperkt is in de huidige omstandigheden: "Het gesprek op de gang, het even binnenlopen, een locatie opzoeken, de sfeer in de kantine, dat pik je nu niet mee."

⁵ JOBMO (2020). Twee derde van de studentenraden positief over betrokkenheid bij de coronamaatregelen in het mbo. <https://www.jobmo.nl/twee-derde-van-de-studentenraden-positief-over-betrokkenheid-bij-de-coronamaatregelen-in-het-mbo/>

⁶ JOBMO (2020). Mbo-student tevreden over onderwijs op afstand, maar kampt ook met stress en onzekerheid. <https://www.jobmo.nl/mbo-student-tevreden-over-onderwijs-op-afstand-maar-kampt-ook-met-stress-en-onzekerheid/>

Herijking van lange-termijn doelen

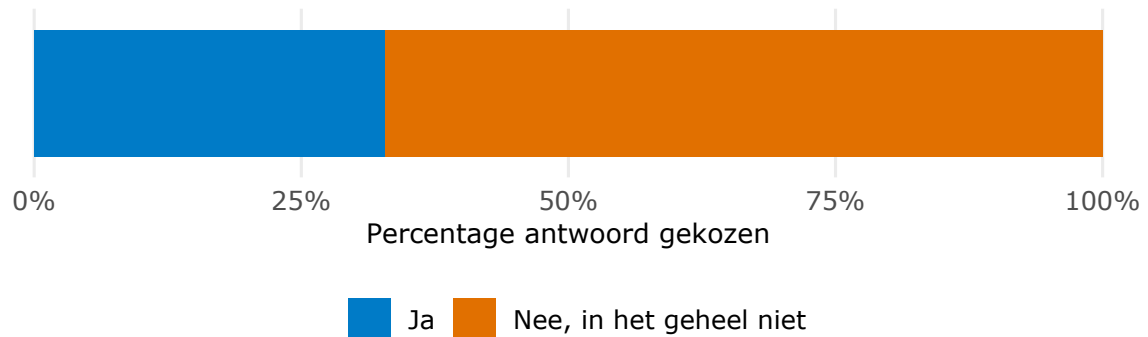
- Na een periode van crisismanagement keken bestuurders ook weer meer vooruit. Eerder lag de focus bij veel instellingen primair op de continuering van het onderwijs en de examinering. Naast de aandacht voor de inrichting van het aanstaande schooljaar kwam de reflectie op de ambities en doelen die oorspronkelijk gesteld waren op gang: zijn die nog actueel in deze omstandigheden? Moeten ze wellicht herijkt worden?
- Bestuurders vroegen zich daarbij ook af of er ruimte is voor reflectie op de onderwijsinhoud bij de opleidingen: zijn teams in staat om de snelle ontwikkelingen in de beroepspraktijk als gevolg van de coronacrisis een plek te geven in het onderwijs? Is er tijd en energie om daar voldoende aandacht aan te geven?

Overzicht van de data in grafiekvorm

De volgende pagina's tonen de onderzoeksresultaten in grafiekvorm. Onder elke grafiek noemen we het aantal respondenten dat antwoord gaf op de bijbehorende vraag. De getoonde percentages per antwoordoptie reflecteren het aantal respondenten dat het betreffende antwoord gaf ten opzichte van het aantal respondenten dat de vraag beantwoordde. Wanneer er 'aantal' staat geschreven naast de y-as van een grafiek, dan wordt hier het aantal instellingen mee bedoeld dat koos voor het betreffende antwoord. Wilt u de exacte onderliggende cijfers weten? Of ervaart u problemen met de digitale toegankelijkheid van de informatie? Neem dan contact op via het [contactformulier](#).

Sociale veiligheid

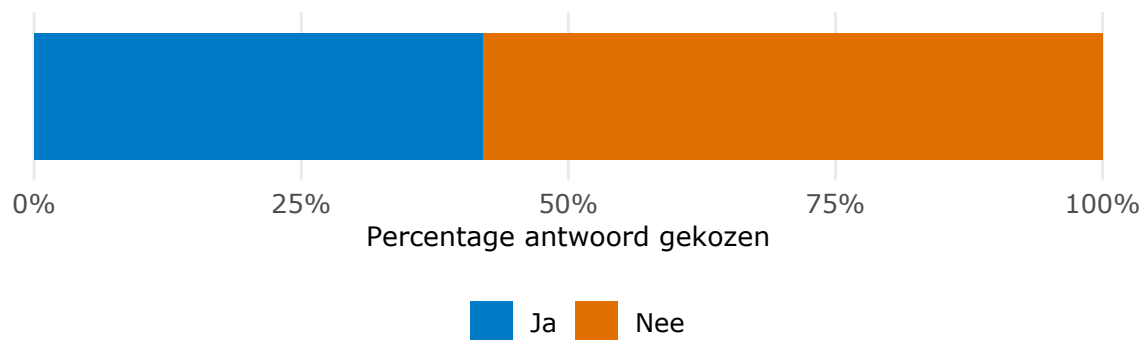
Uit de vorige vragenronde eind april bleek dat de instellingen het overgrote deel van de studenten in beeld hebben. Is dat in uw instelling veranderd ten opzichte van de vorige vragenronde?

n = 61

Studenten zijn in beeld als er (op enige wijze) contact mee is geweest.

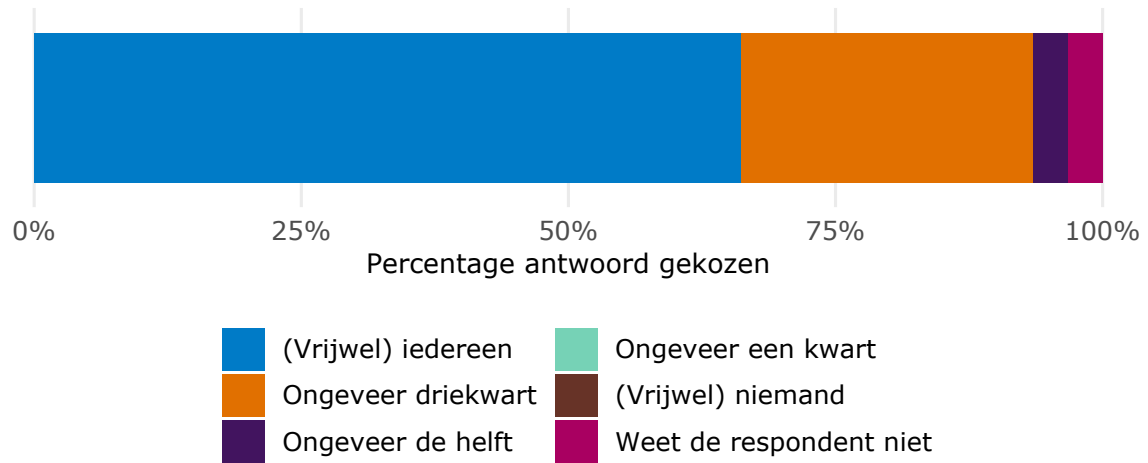
Heeft de instelling nu meer zicht op de sociale veiligheid in de thuissituatie van studenten dan tijdens de vorige vragenronde eind april?

n = 62

Deelname

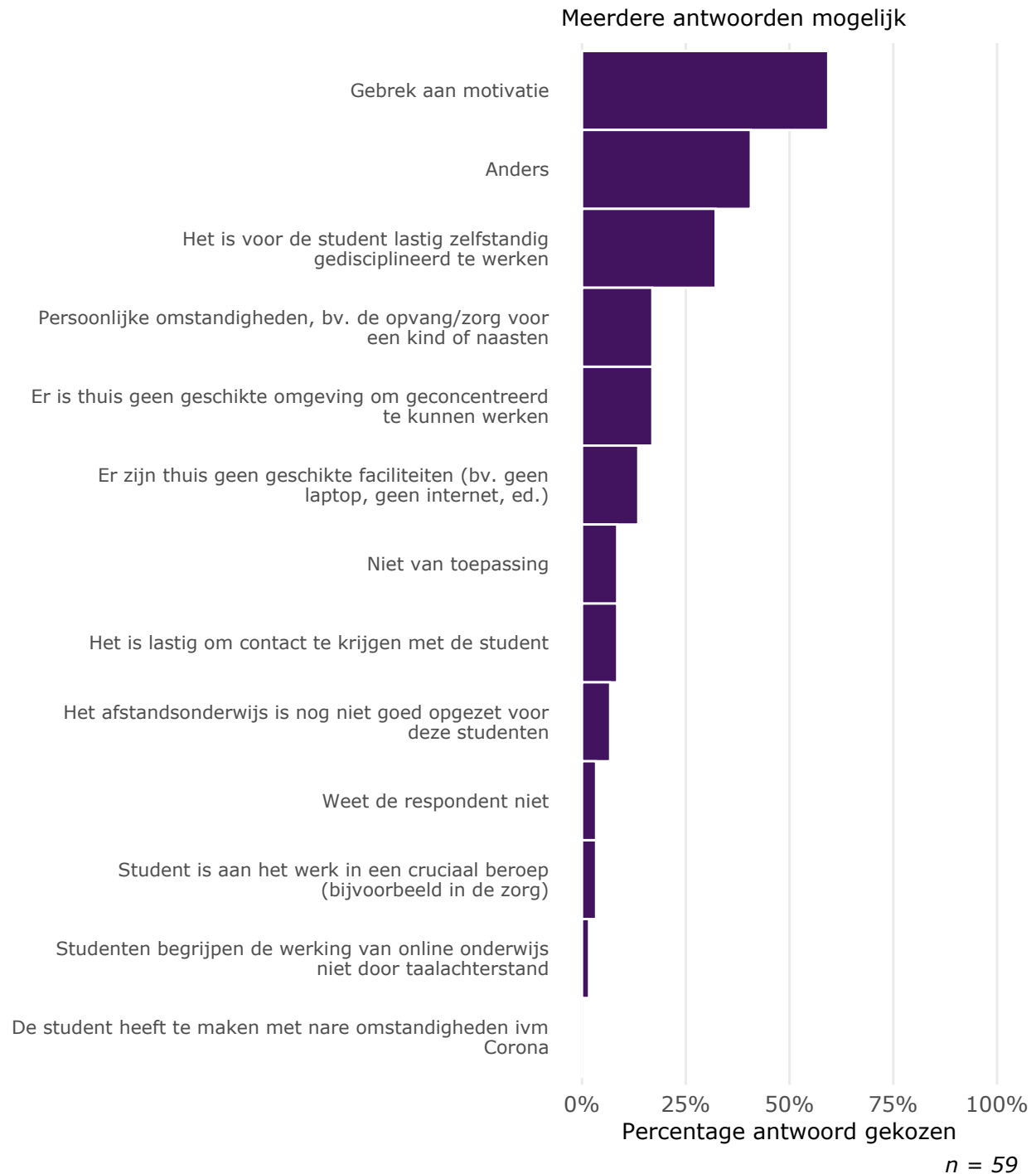
Welk deel van de studenten neemt volledig deel aan het huidige onderwijsaanbod?

$n = 62$

Deze vraag betreft niet de beroepspraktijkvorming.

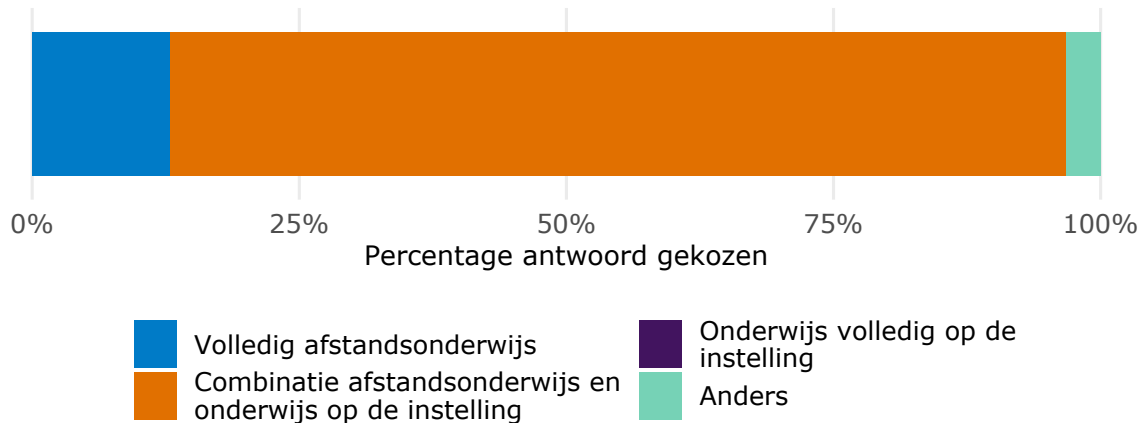
Als studenten niet actief meedoen aan het onderwijs, wat zijn dan de drie belangrijkste redenen?

Deze vraag betreft niet de beroepspraktijkvorming.

Onderwijsaanbod

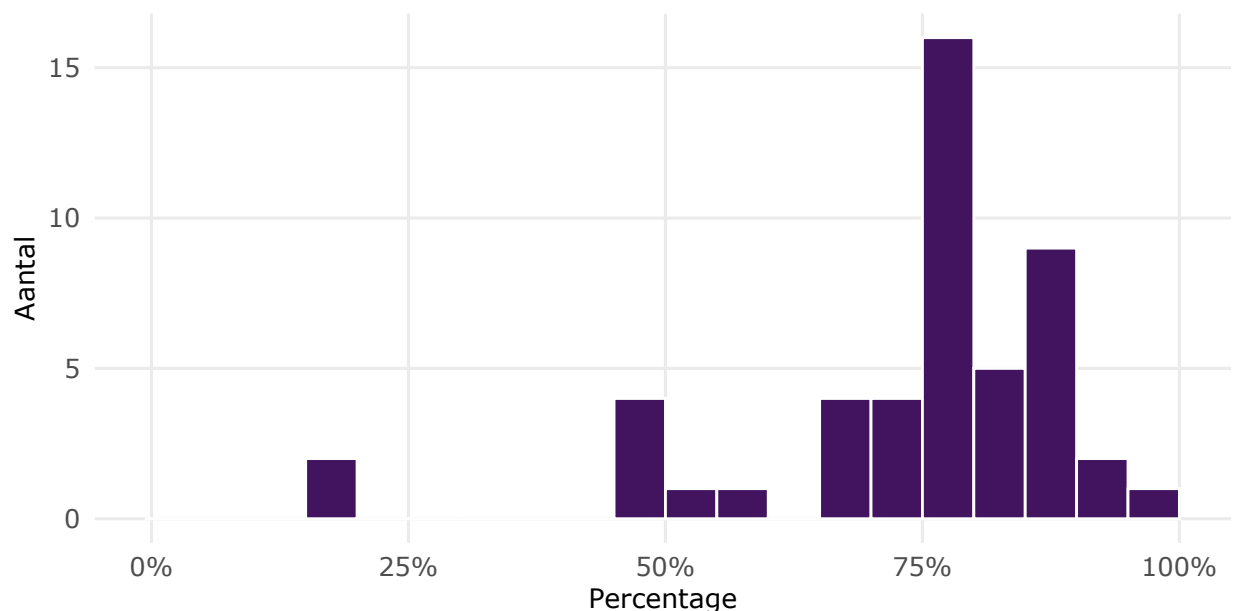
Hoe is het onderwijs sinds 15 juni ingericht?

n = 62

Deze vraag betreft niet de beroepspraktijkvorming.

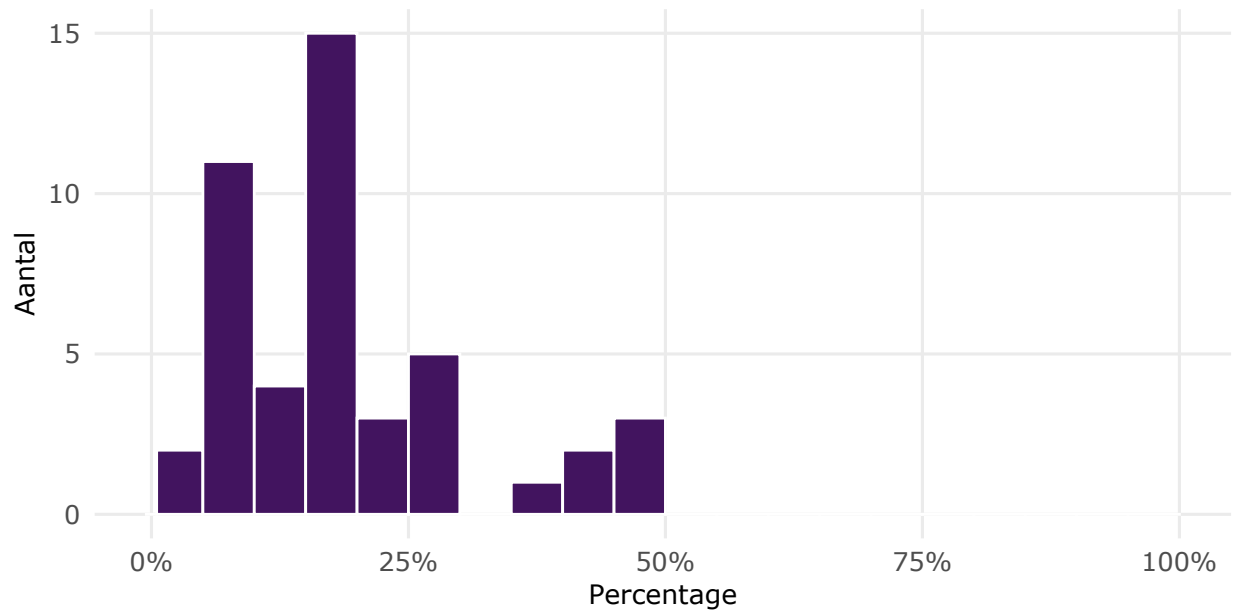
Indien het onderwijs sinds 15 juni een combinatie is van afstandsonderwijs en onderwijs op de instelling, welk deel vindt via afstandsonderwijs plaats?

n = 49

Deze vraag betreft niet de beroepspraktijkvorming.

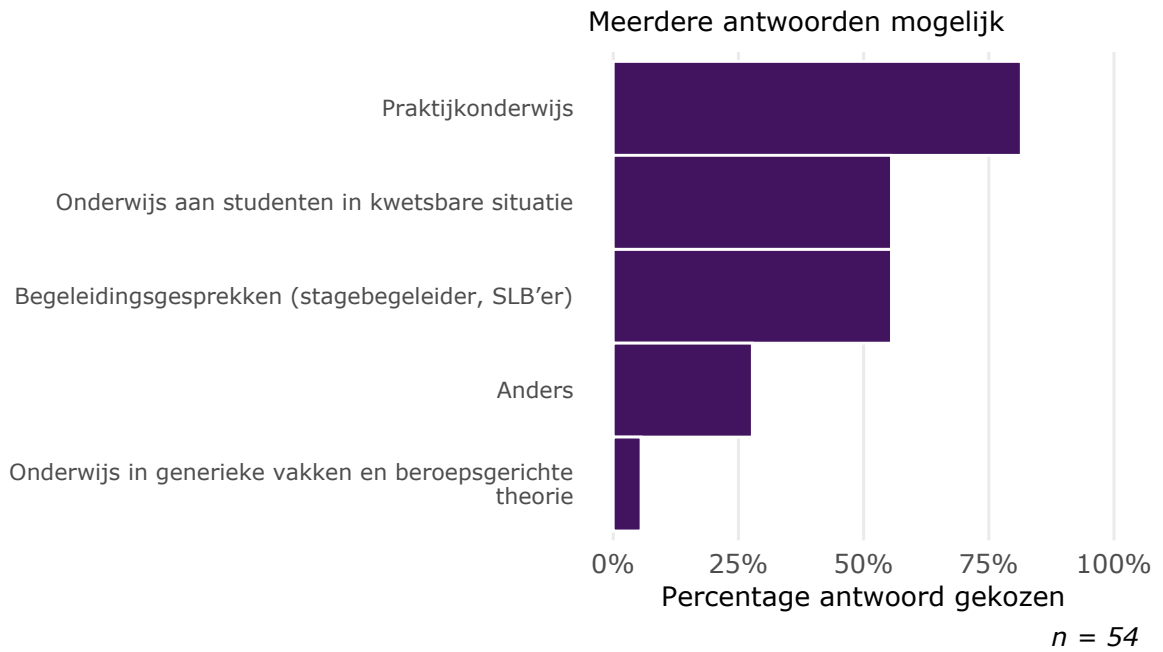
Indien het onderwijs sinds 15 juni een combinatie is van afstandsonderwijs en onderwijs op de instelling, welk deel vindt op de instelling plaats?

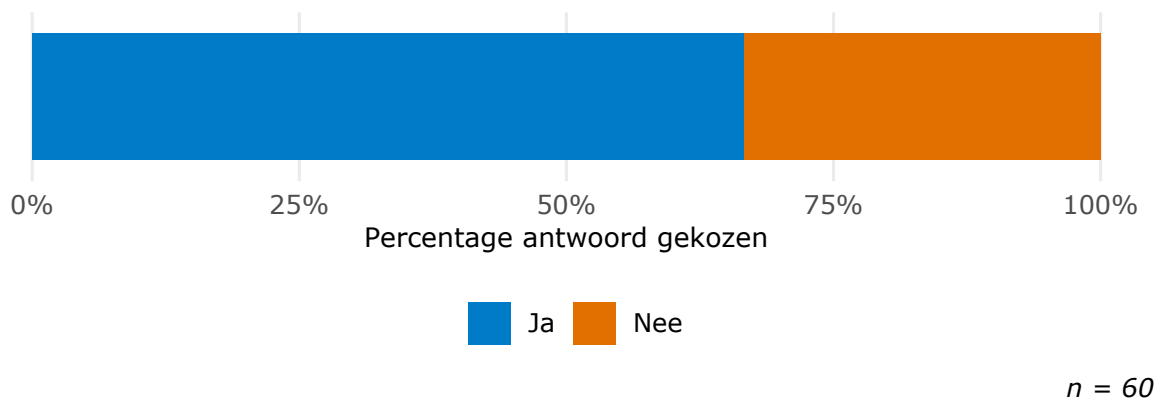
n = 46

Deze vraag betreft niet de beroepspraktijkvorming.

Welke onderwijsactiviteiten vinden er op school plaats, als er activiteiten op de instelling plaatsvinden?

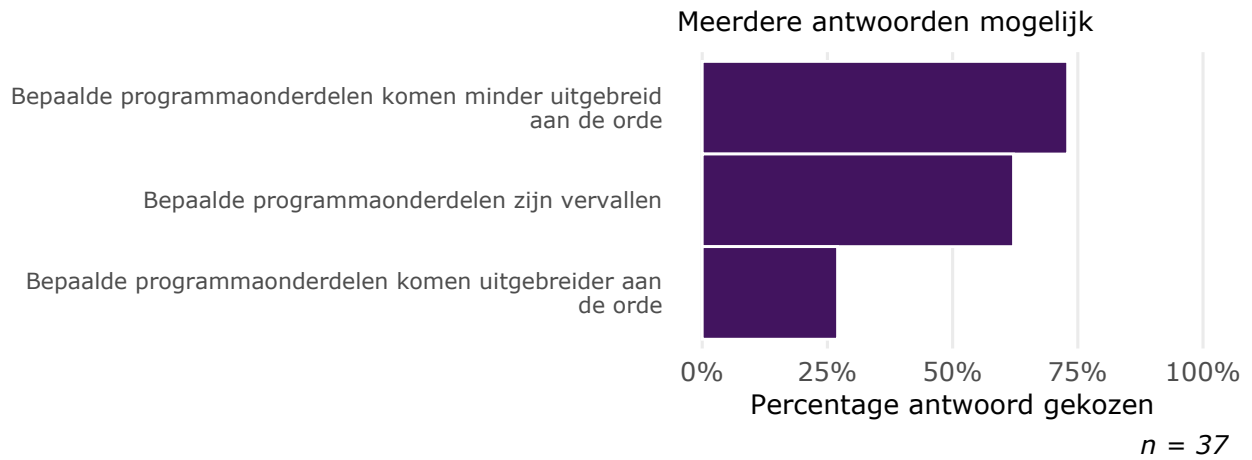

Zijn er keuzes gemaakt in het onderwijsaanbod?

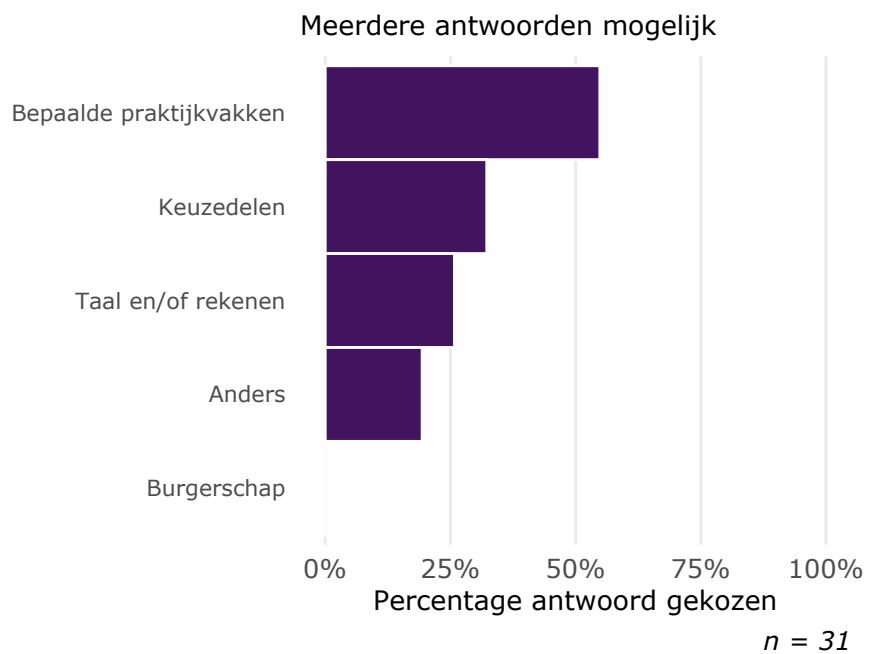

Deze vraag betreft niet de beroepspraktijkvorming.

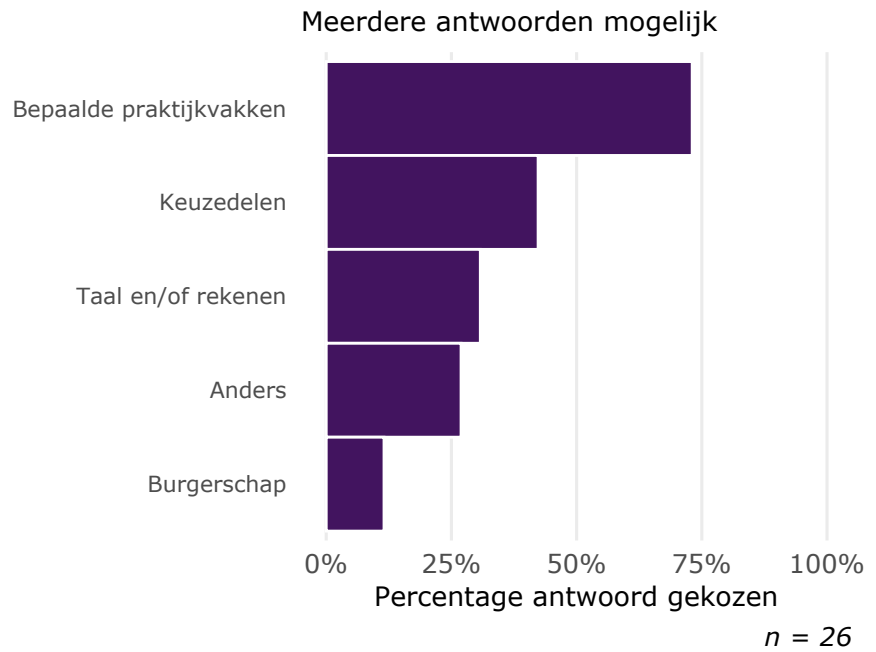
Welke keuzes zijn gemaakt in het onderwijsaanbod?

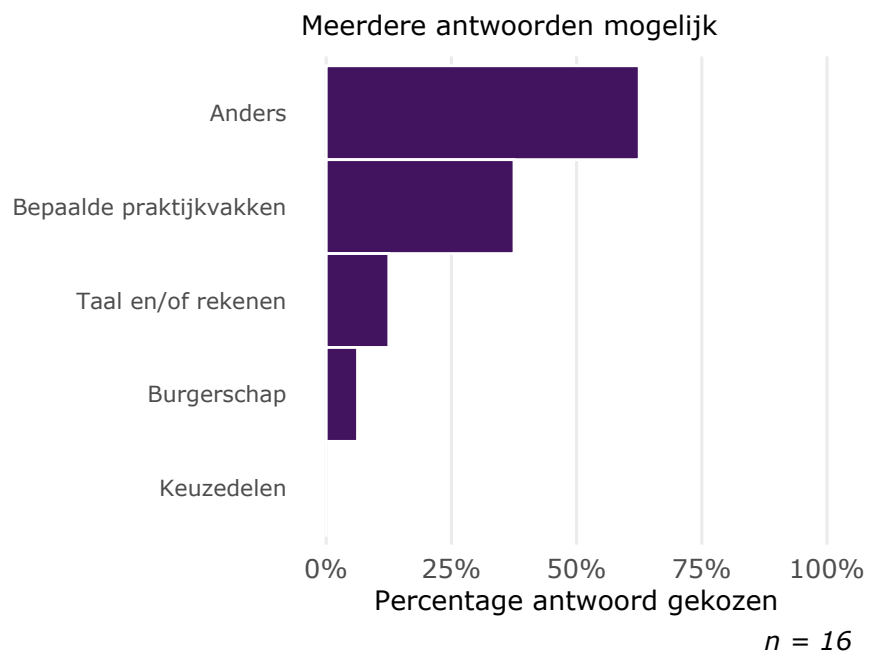
Welke programmaonderdelen zijn komen te vervallen?

Welke programmaonderdelen komen minder uitgebreid aan de orde?

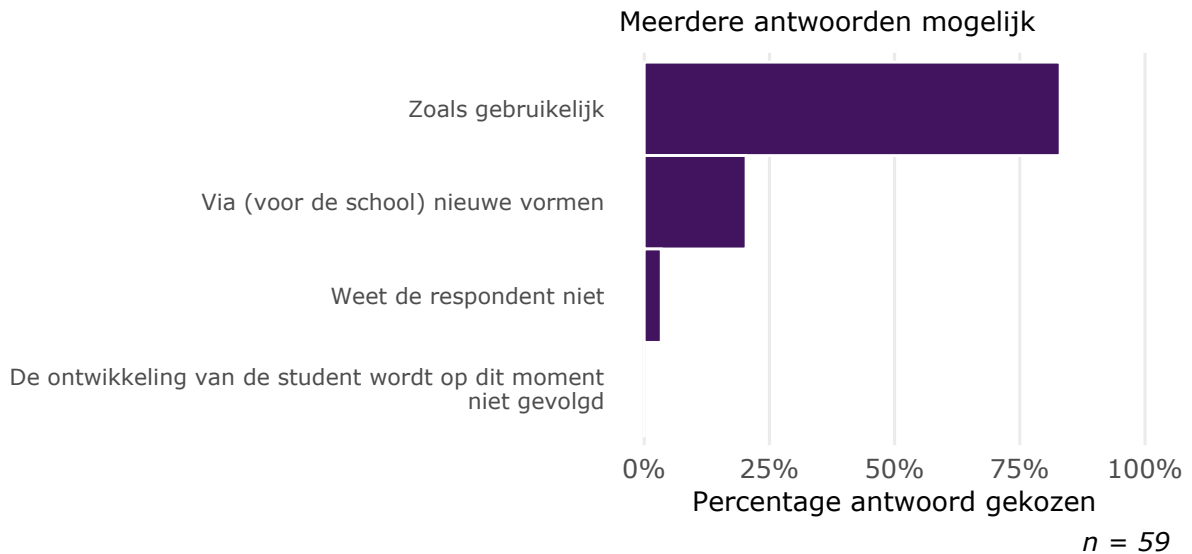

Welke programmaonderdelen komen uitgebreider aan de orde?

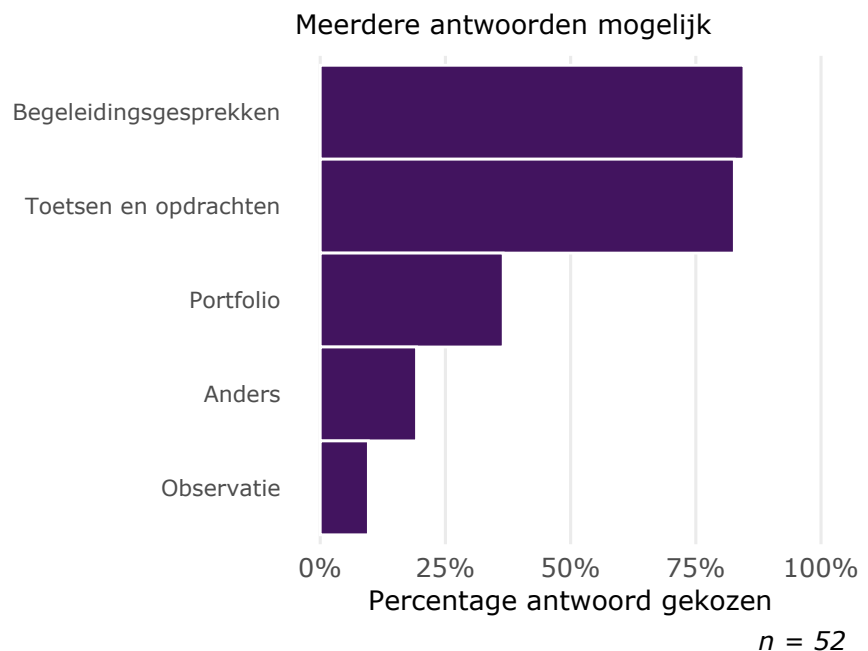

(Verschillen in) ontwikkeling

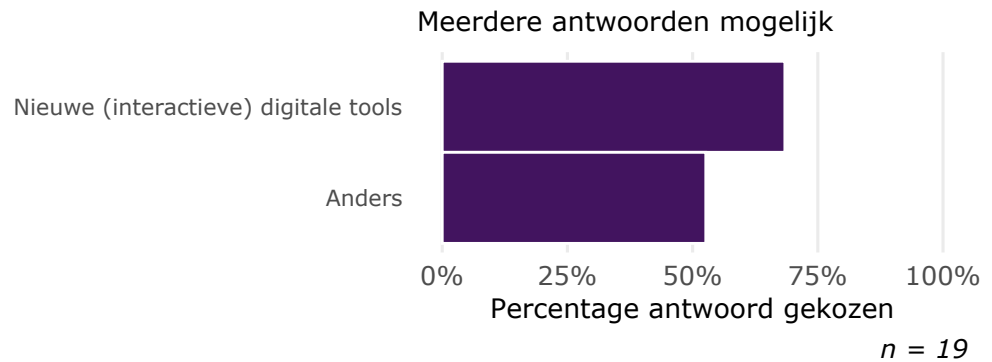
Op welke wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de student gevolgd?

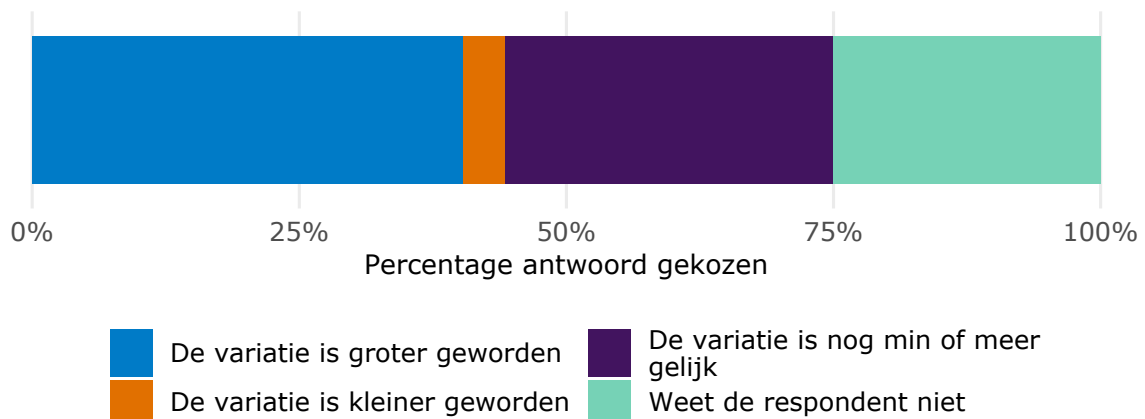
Op welke gebruikelijke wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de student gevolgd?

Op welke nieuwe wijze wordt de cognitieve ontwikkeling van de student gevolgd?

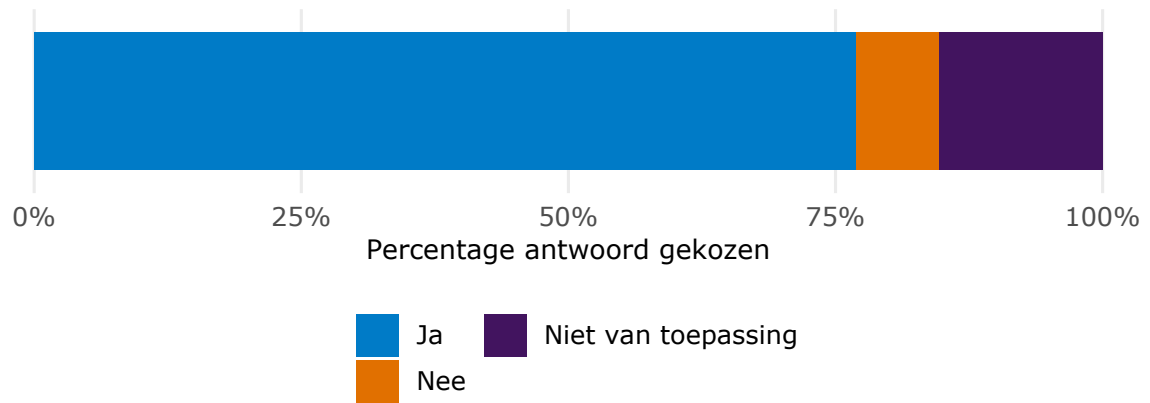

Hoe is de variatie in de ontwikkeling van studenten binnen een cohort vergeleken met vóór de COVID-19-crisis?

n = 52

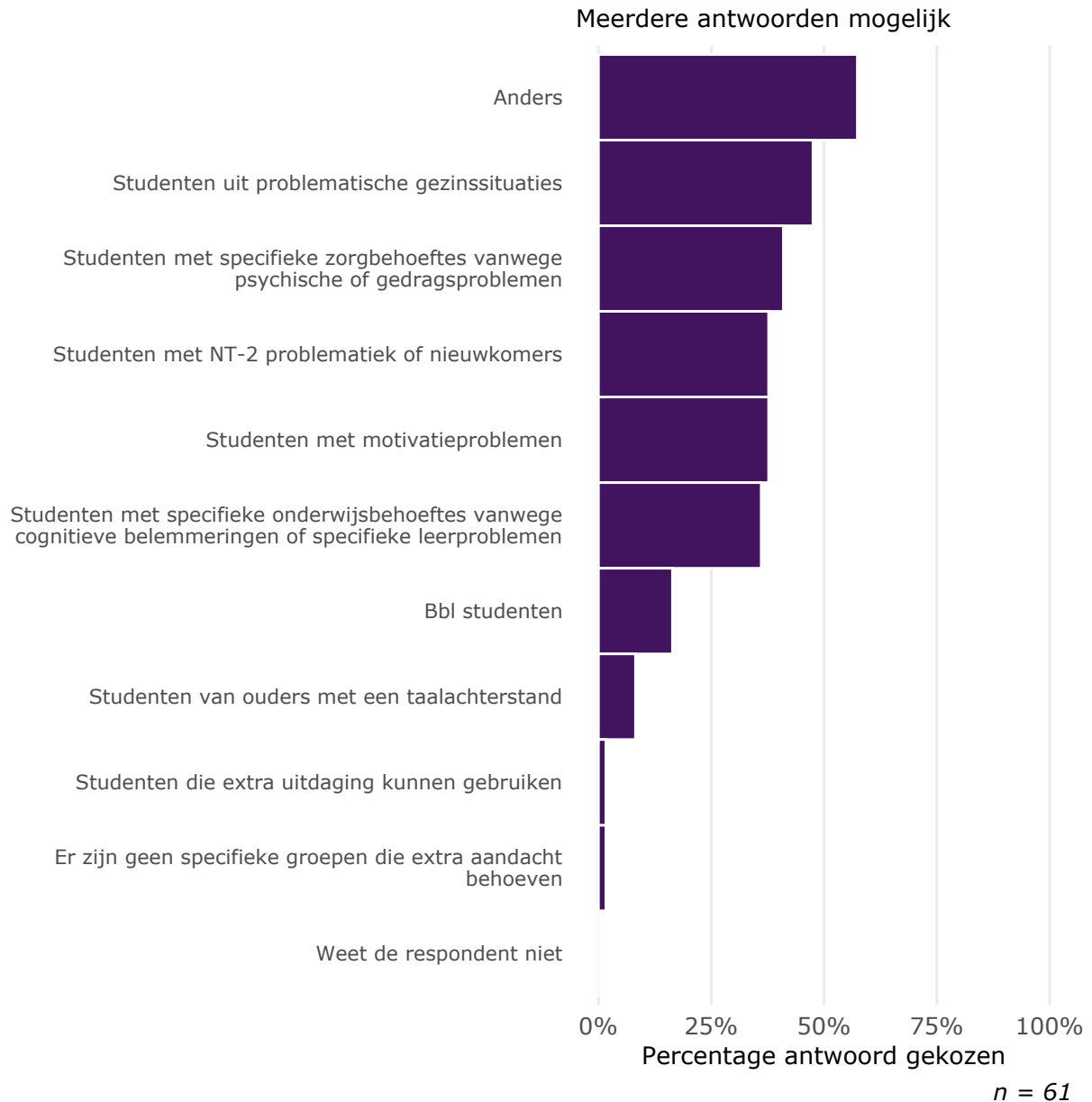
Heeft de instelling maatregelen getroffen om, als de variatie groter is geworden, de opgelopen verschillen in ontwikkeling in te lopen?

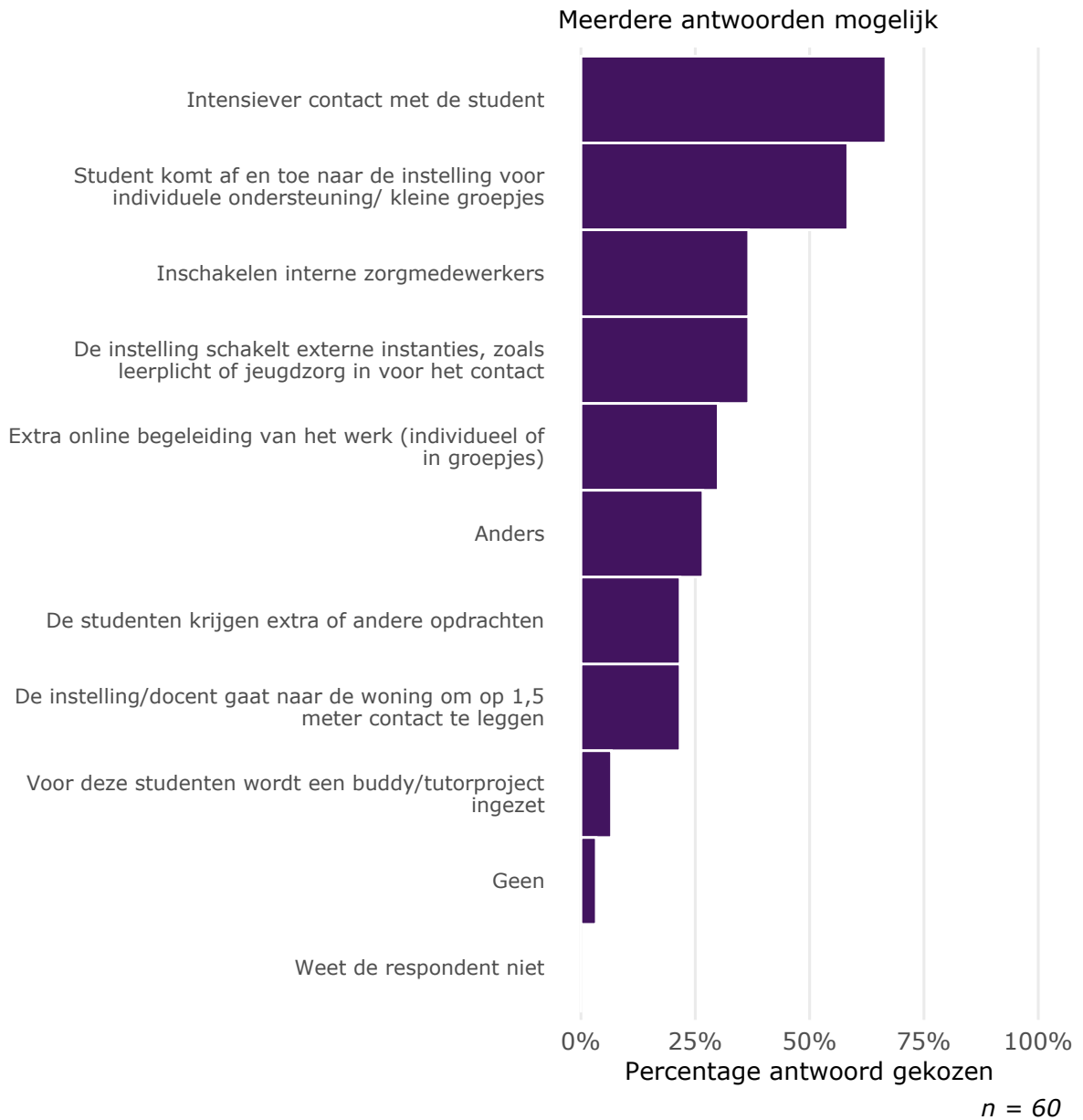
n = 26

Ondersteuning specifieke groepen

Welke specifieke groepen studenten behoeven meer aandacht nu?

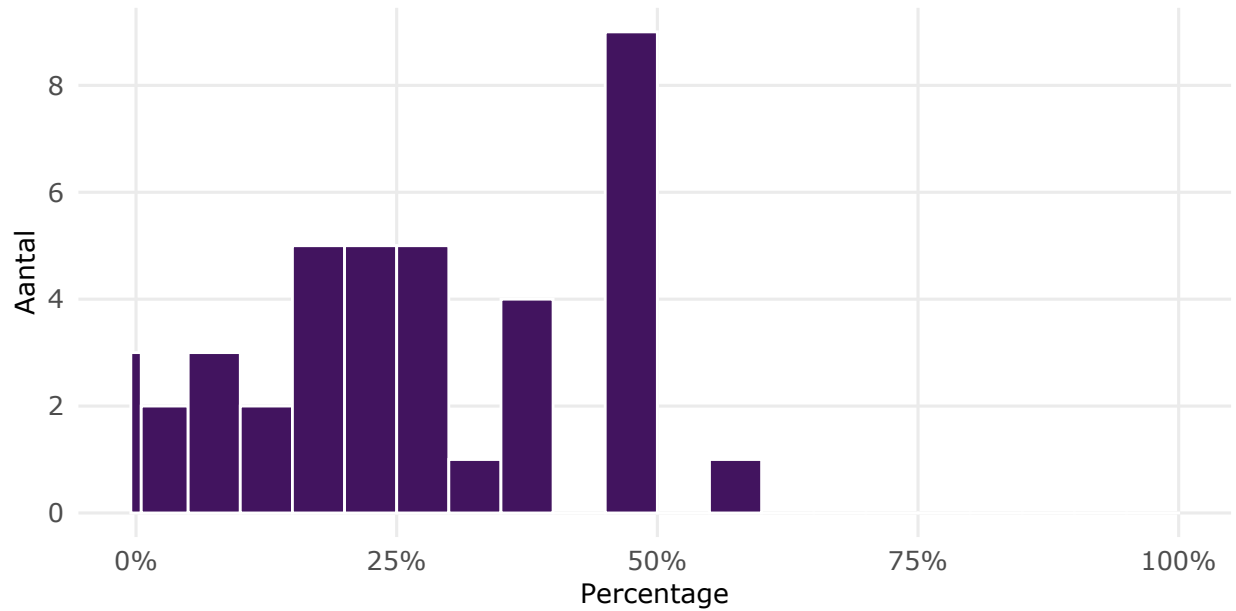

Welke ondersteuningsmaatregelen heeft u sinds de vorige vragenronde genomen voor specifieke groepen?

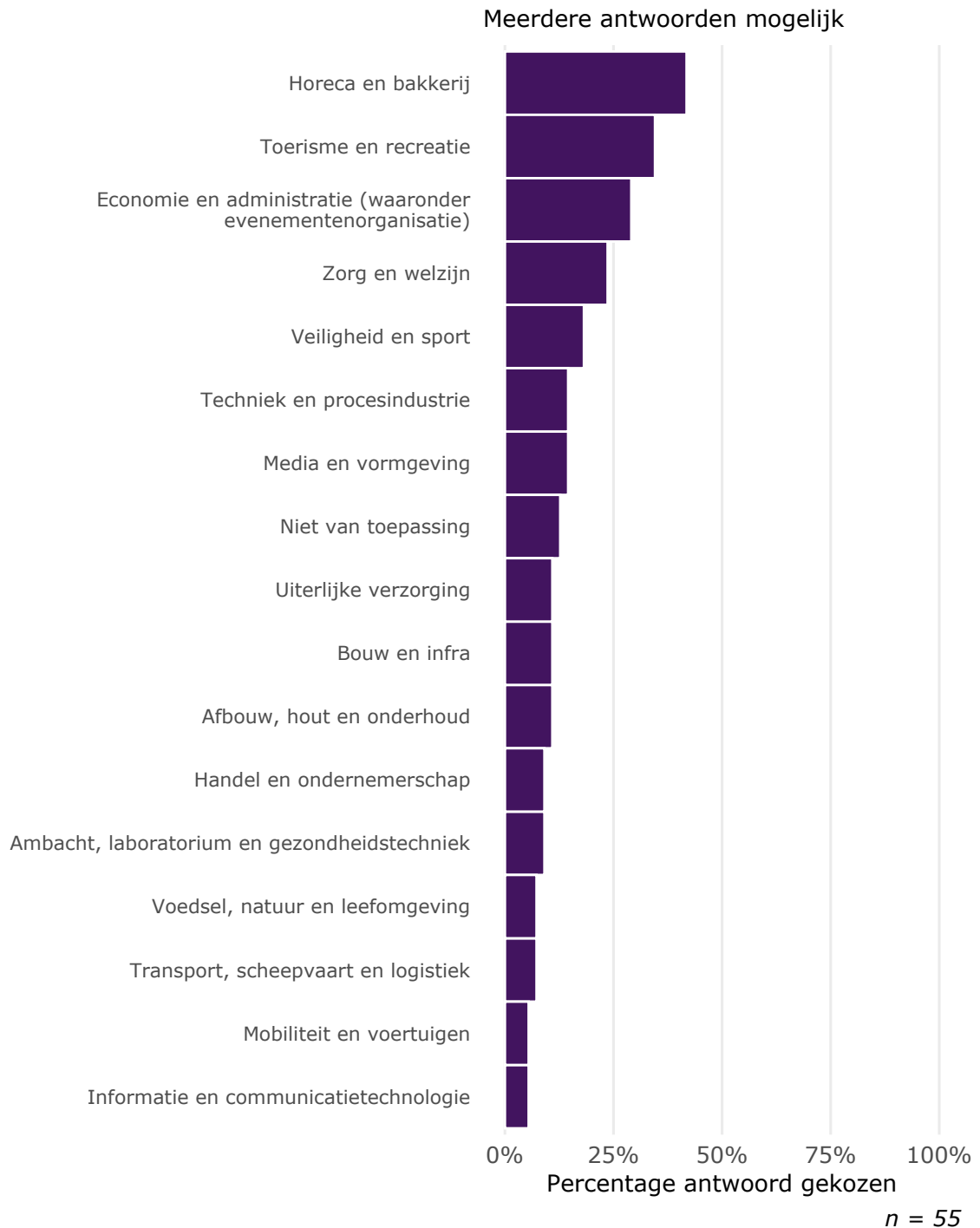

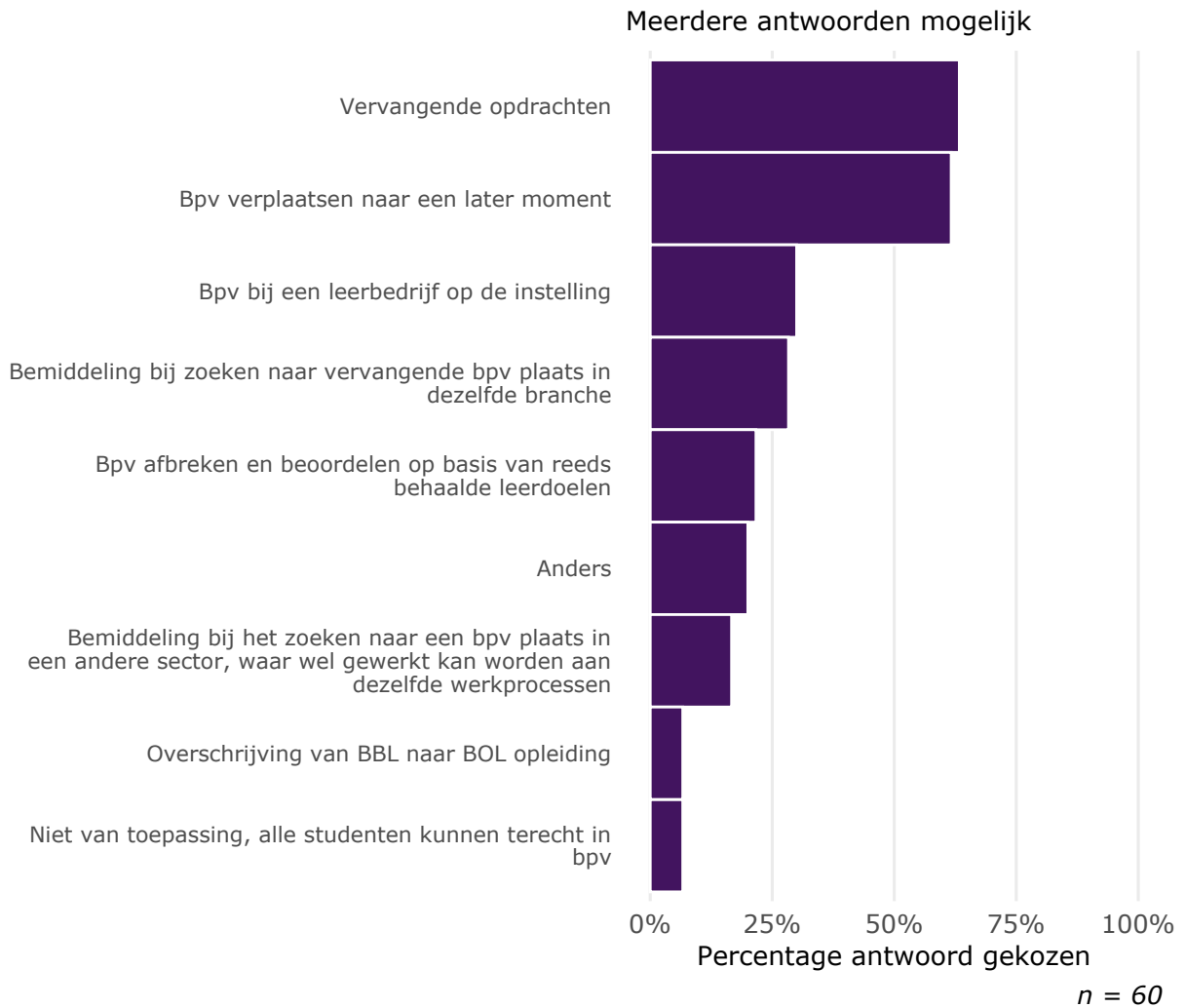
Beroepspraktijkvorming

Welk percentage van de studenten kan op dit moment niet terecht in de beroepspraktijkvorming?

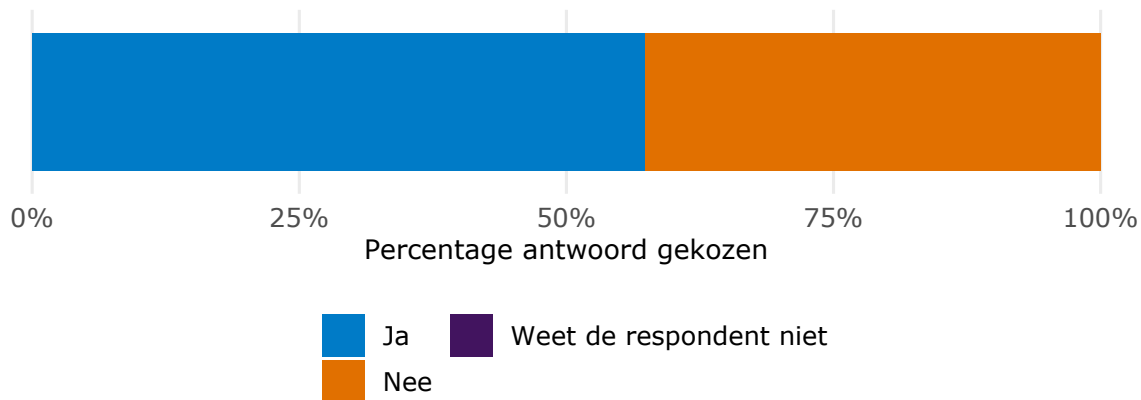
n = 40

Voor welke domeinen voorziet de instelling m.b.t. de bpv voor het komende schooljaar de grootste knelpunten?

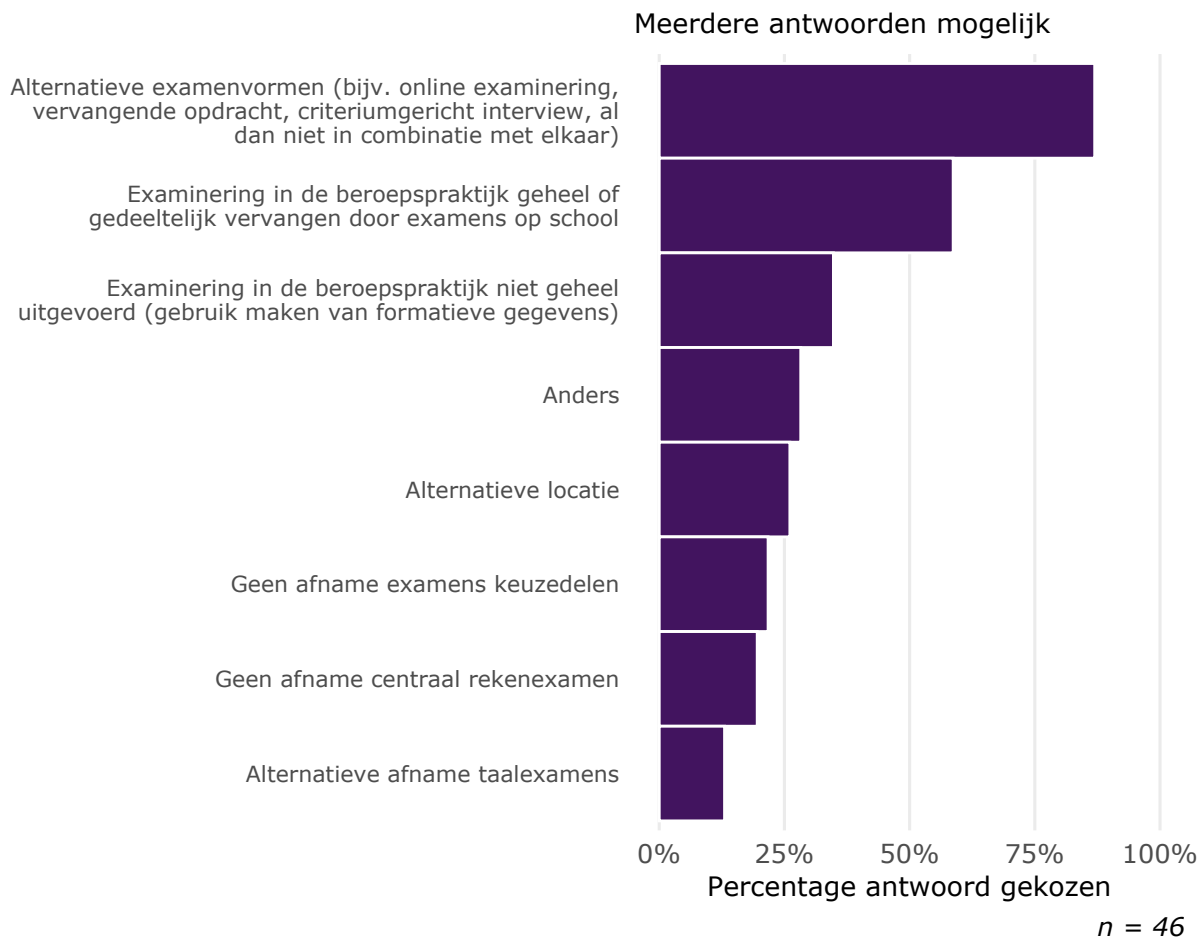
Hoe gaat de instelling om met studenten die niet meer terecht kunnen in de beroepspraktijkvorming?

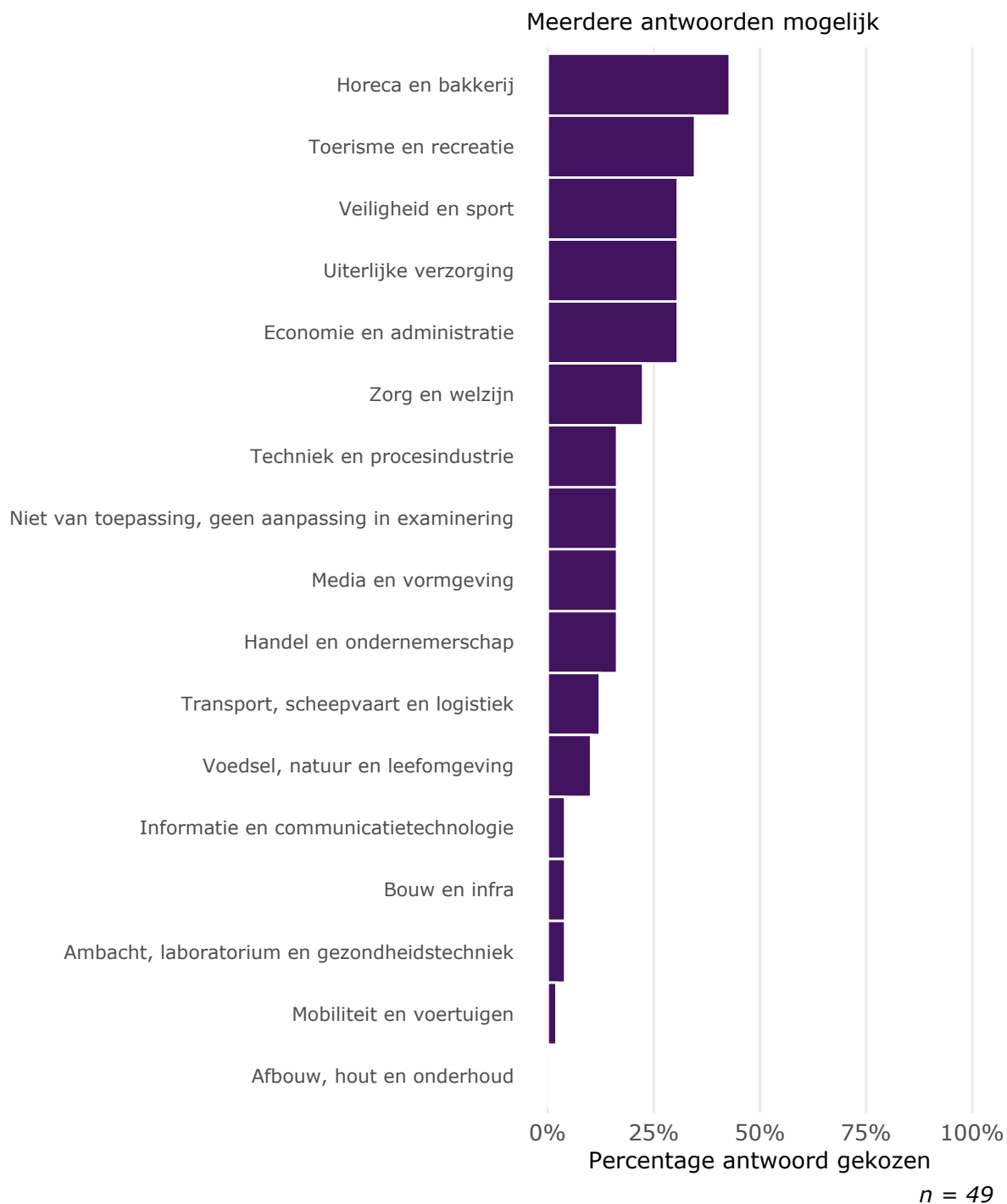
Examinering

Heeft het bestuur sinds april wijzigingen doorgevoerd of maatregelen ingesteld in het beleid m.b.t. examinering?

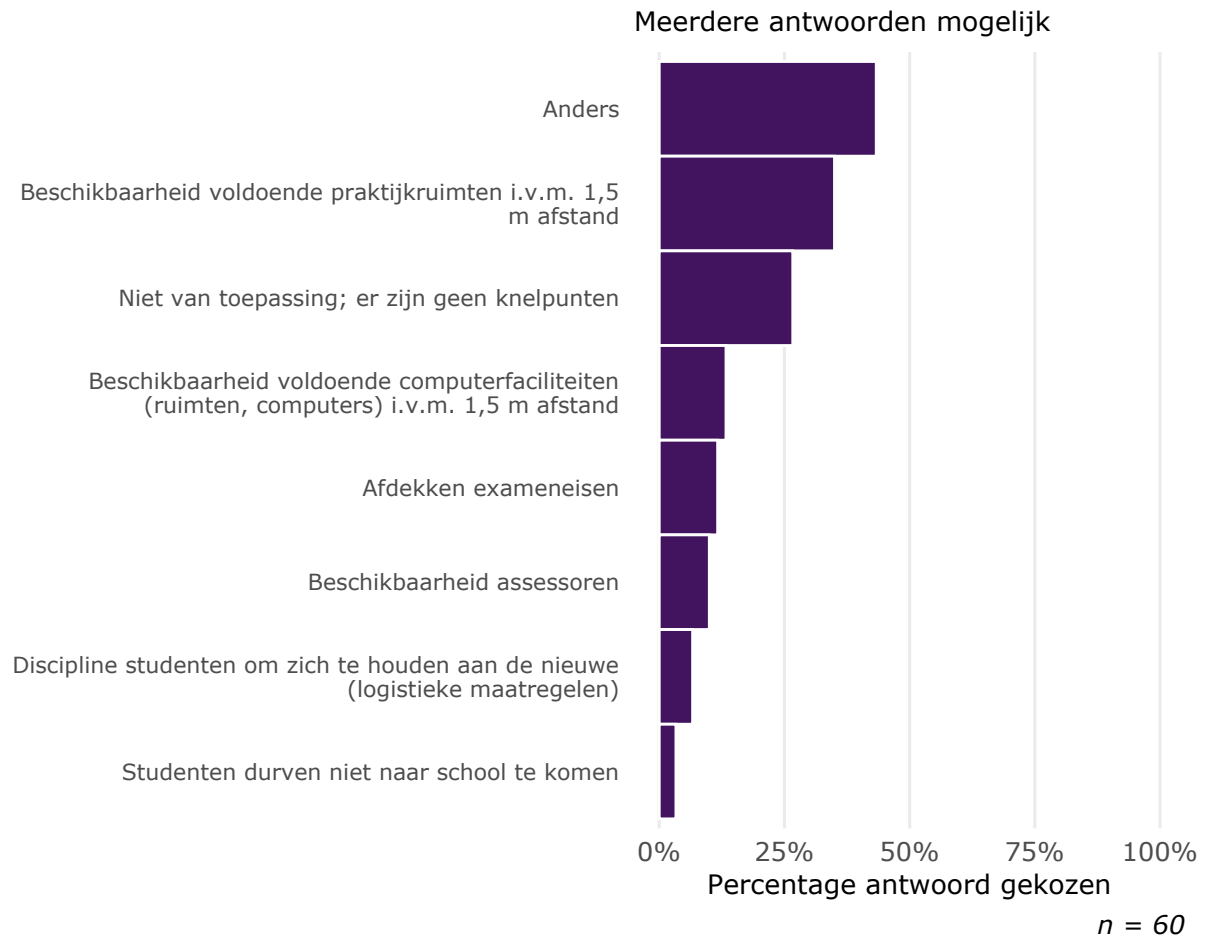

n = 61

Wat zijn de belangrijkste wijzigingen of maatregelen die sinds april zijn genomen m.b.t. examinering?

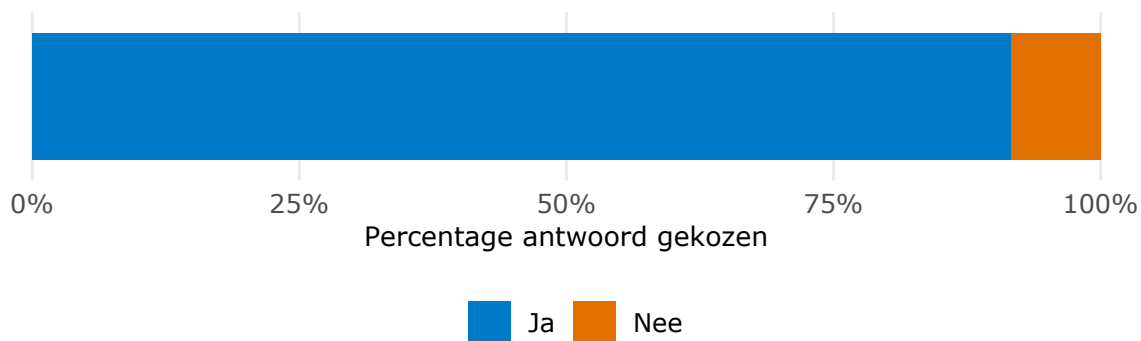
In welke domeinen is de examinering in de beroepspraktijk vooral aangepast als gevolg van de COVID-19 omstandigheden?

Op veel instellingen is de examinering op school gestart na de meivakantie. Wat zijn daarbij de grootste knelpunten?

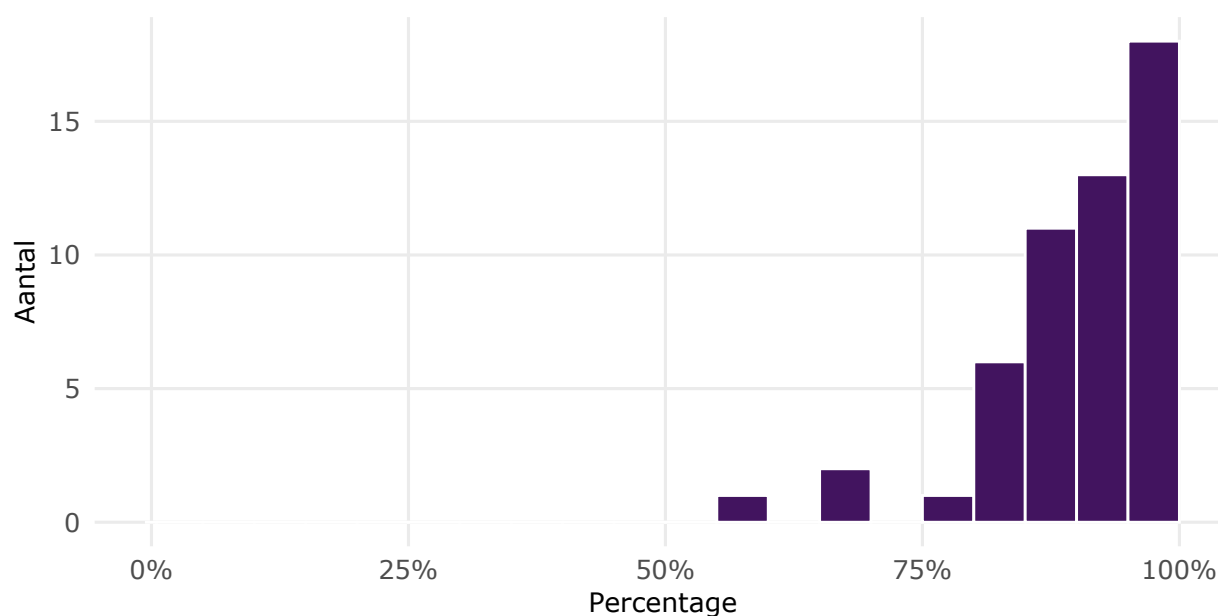
Diplomering

Kan het bestuur een inschatting maken hoeveel studenten volgens de oorspronkelijke planning (voor COVID-19) kunnen diplomeren?

$n = 60$

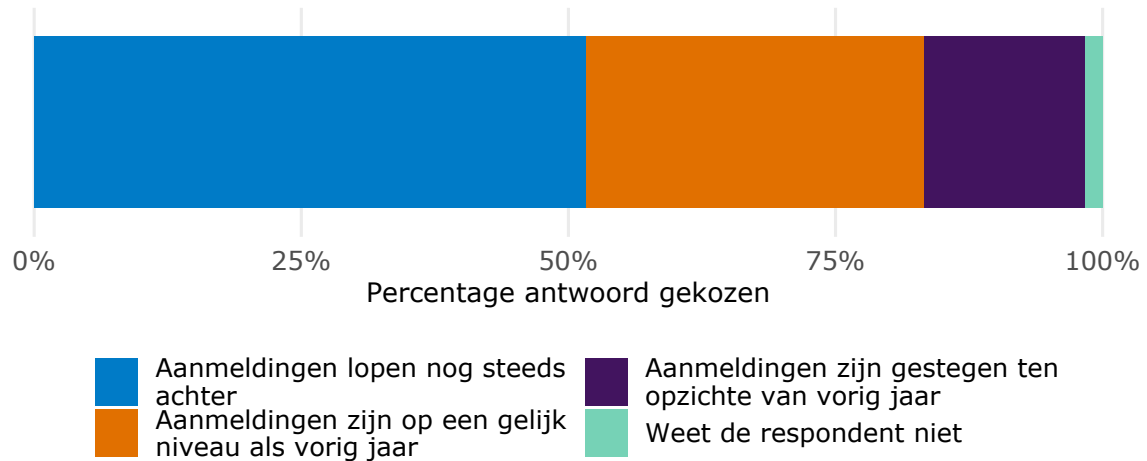
Welk percentage van de studenten zal volgens de oorspronkelijke planning (voor COVID-19) kunnen diplomeren?

$n = 52$

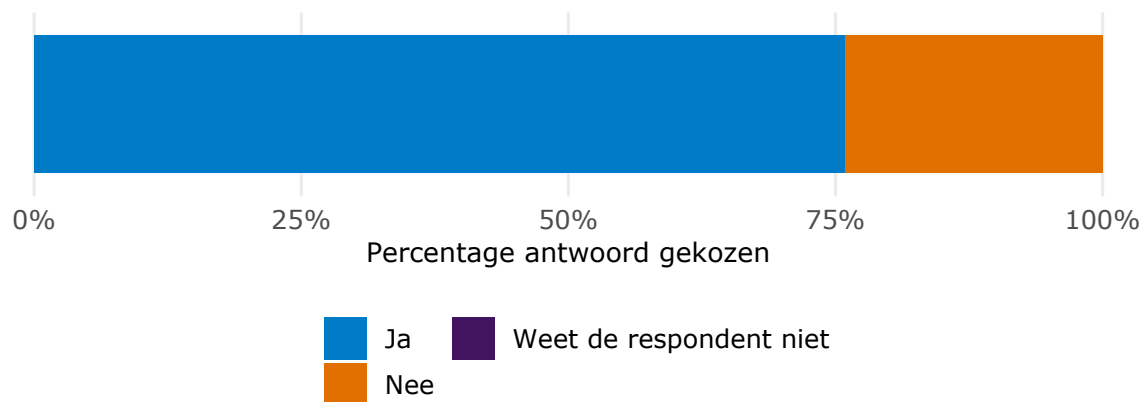
In- en doorstroom

Lopen de aanmeldingen van nieuwe studenten nog steeds achter in vergelijking met het jaar ervoor?

n = 60

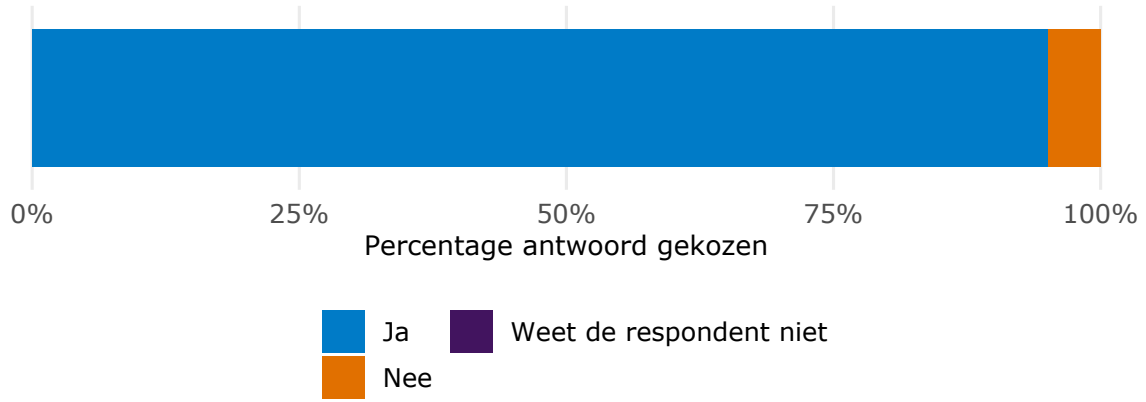
Zijn er (regionale) afspraken gemaakt over de doorstroom van studenten naar het HBO?

n = 58

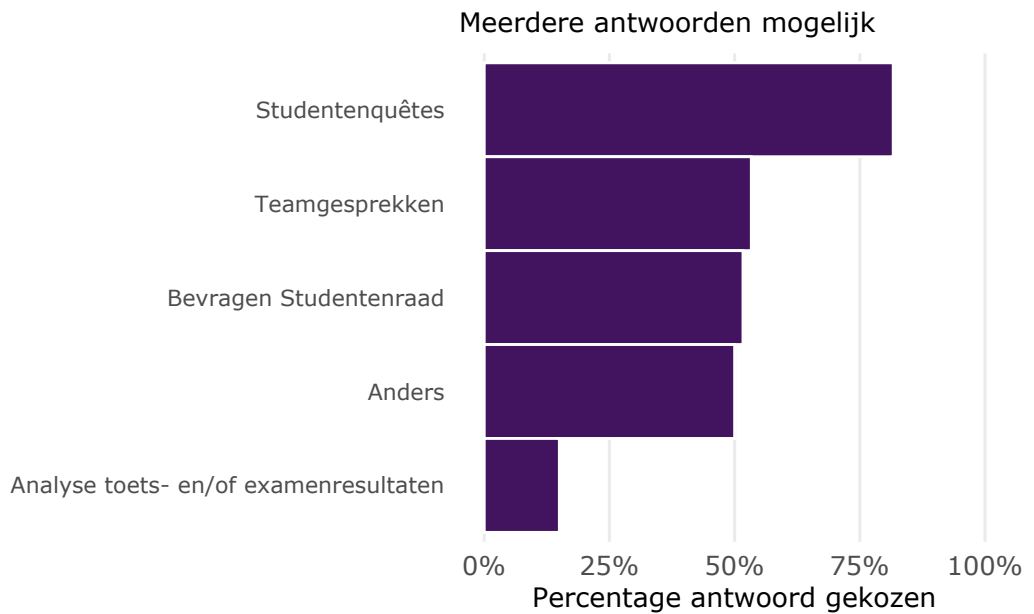
Zicht op onderwijskwaliteit

Heeft de instelling specifieke activiteiten ondernomen om zicht te krijgen op de kwaliteit van het onderwijs in de huidige periode?

n = 61

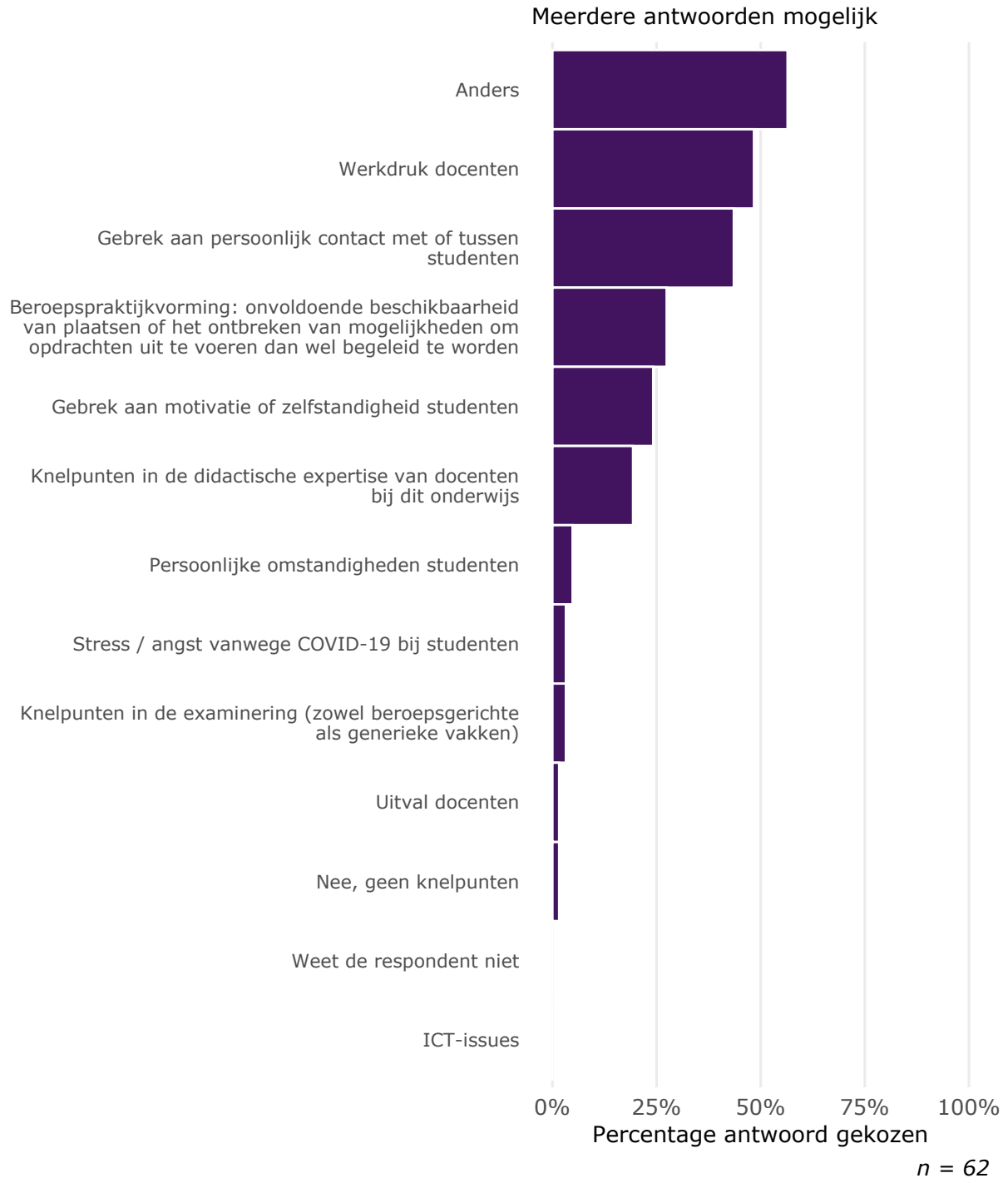
Welke specifieke activiteiten heeft de instelling ondernomen om zicht te krijgen op de kwaliteit van het onderwijs in de huidige periode?

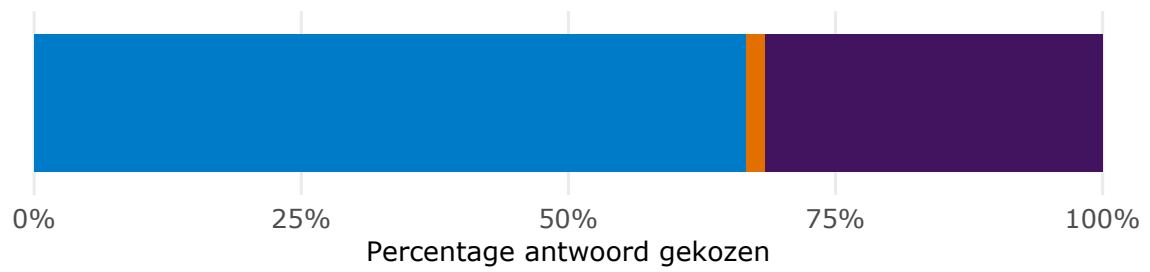
n = 60

Dilemma's en successen

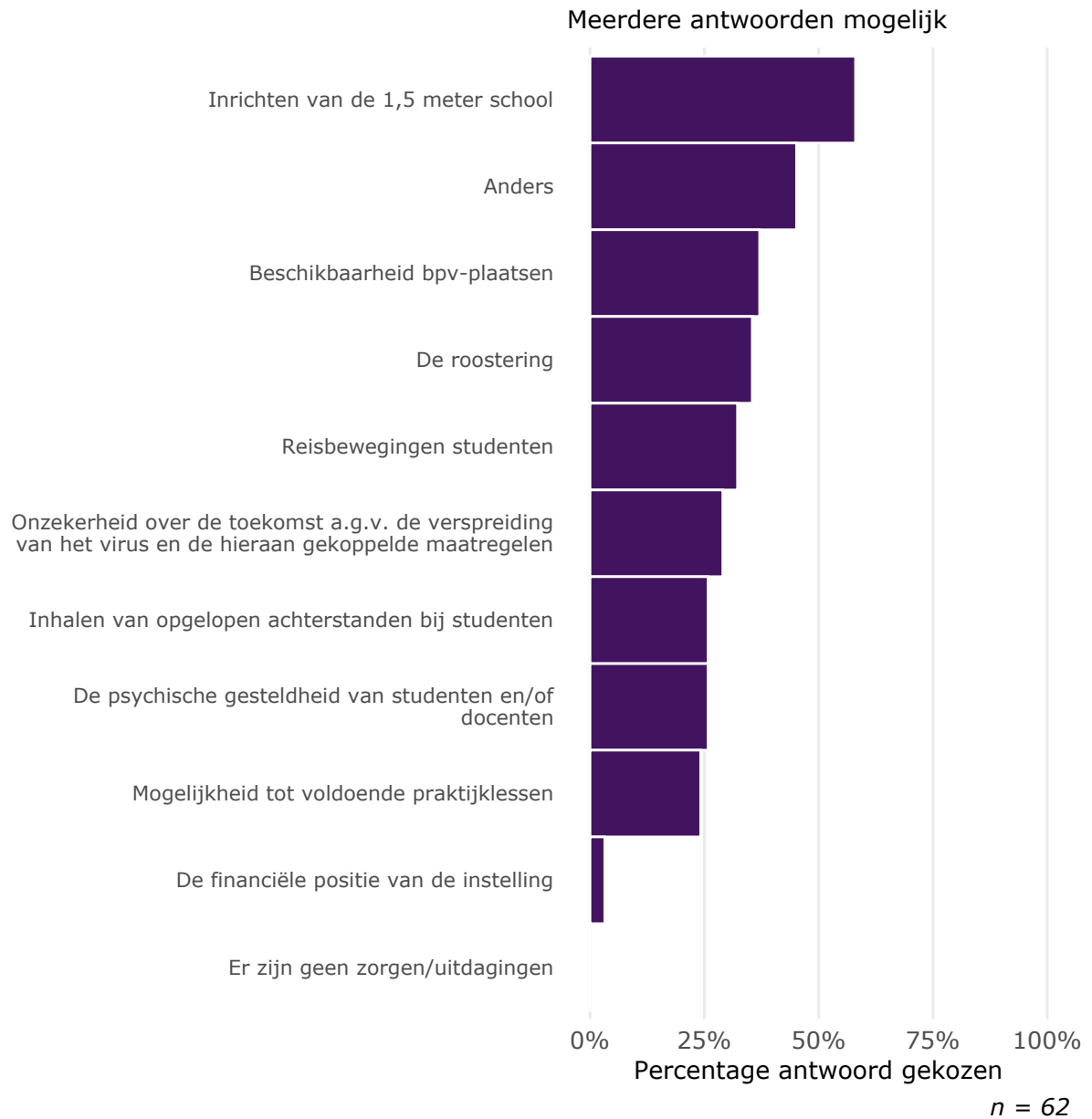
Wat zijn nu de drie voornaamste dilemma's en belemmeringen in relatie tot het organiseren en uitvoeren van het huidige aangepaste onderwijs?

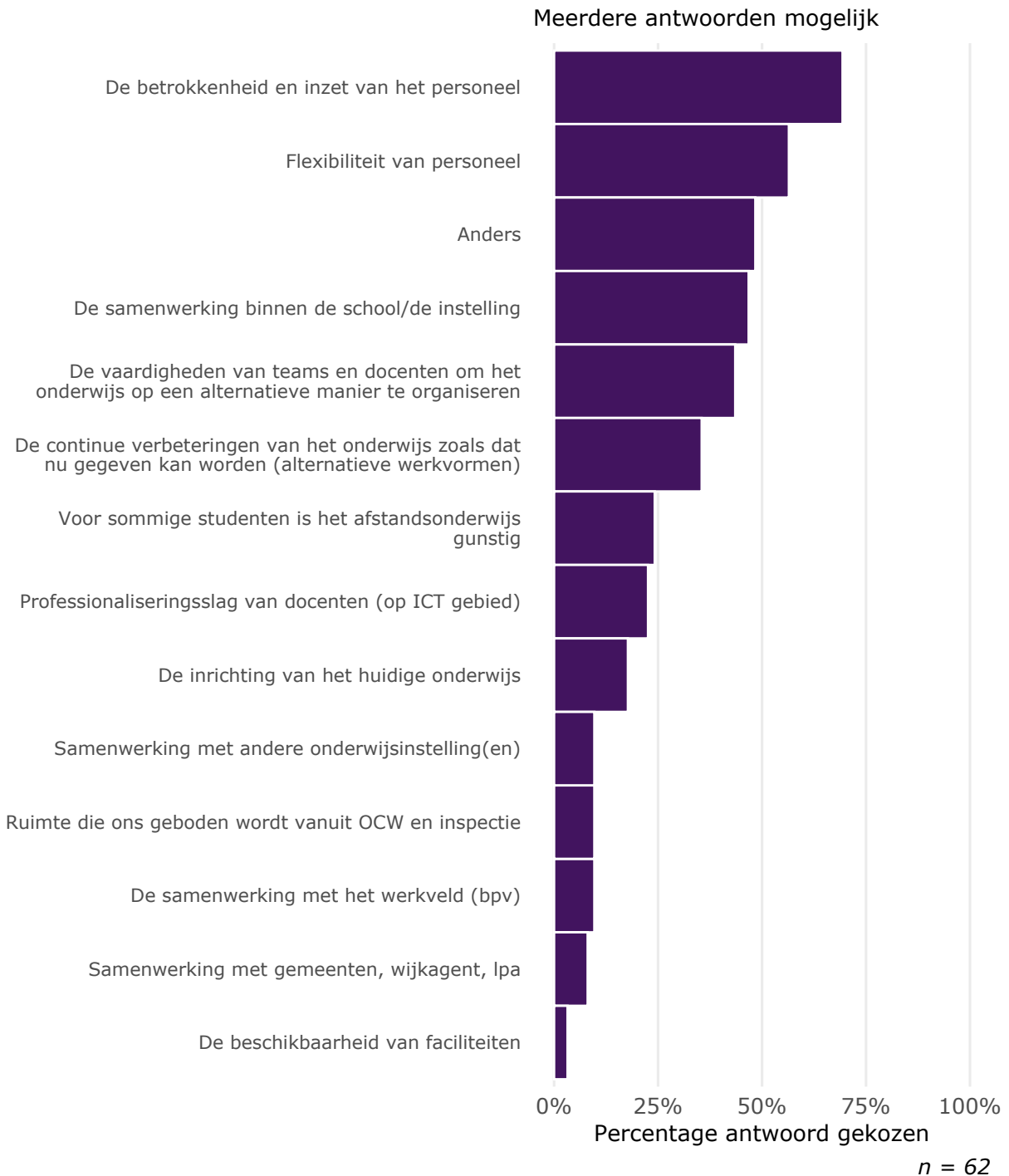
Hoe heeft de werkdruk zich ontwikkeld tussen april en nu?

n = 57

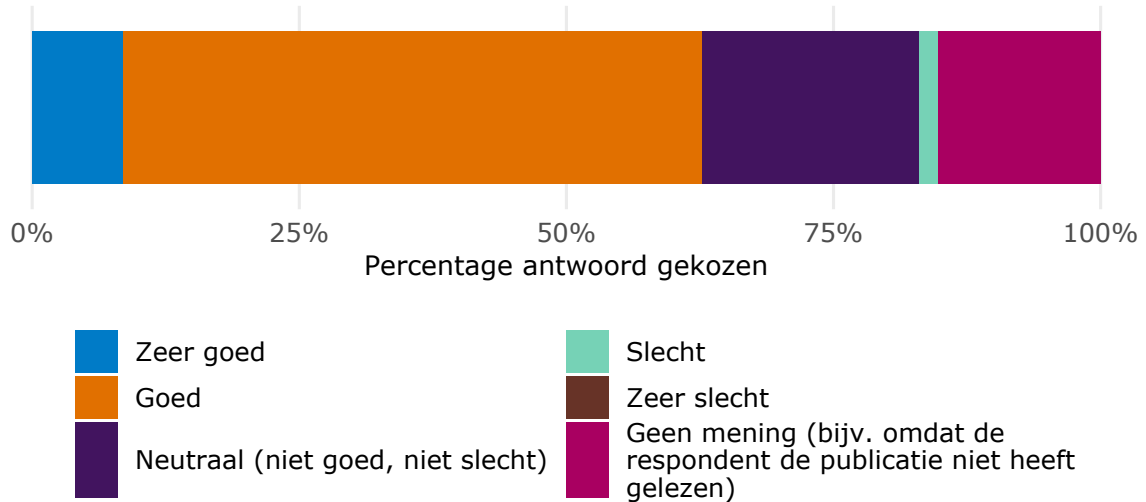
Wat zijn de grootste uitdagingen/zorgen voor de start van het nieuwe studiejaar?

Terugkijkend op de afgelopen periode (april tot nu), wat zijn opvallende/positieve/krachtige punten voor de instelling?

Terugkoppeling COVID-19-monitor

Hoe is de terugkoppeling op de website van de inspectie (de gepubliceerde resultaten) door de school ontvangen?

n = 59